

HOOFDSTUK 16: Toepassing ionaire evenwichten

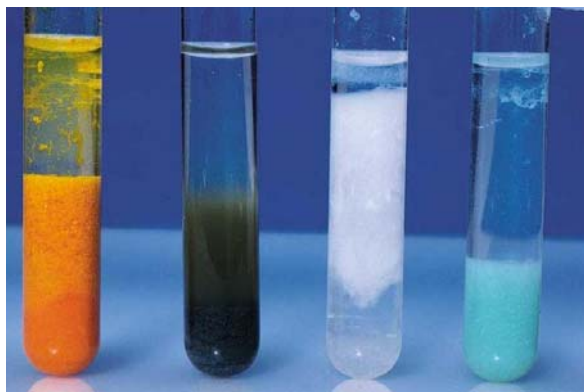
Relevantie:

- ☞ pH-stabiliteit van
  - bloed
  - biologische systemen
- ☞ pH-sprong bij SP in een titratie
- ☞ NaCl goed oplosbaar, AgCl slecht

Relevantie:

- ☞ BaSO_4 (v) voor X-ray's van ingewanden
- ☞ Extractie van Au (v) uit mijnafval
- ☞ Vorming van stalagmieten / stalactieten in kalkgrotten
- ☞ Practische oefeningen 2de semester

16.1 ZUUR-BASEBUFFERS

Buffer = oplossing met bepaalde samenstelling
 waarbij $\text{pH}_{\text{opl}} = \text{c}^{\text{te}}$, ondanks + **sterk zuur**
 + **sterke base**

Buffercomponenten mogen elkaar niet neutraliseren.

- 1) *geconjugeerd* zuur-basekoppel
- 2) redelijke *hoge concentratie*: $\geq 5 \cdot 10^{-2} \text{ mol L}^{-1}$
- 3)
$$\frac{10}{1} \geq \frac{[\text{zuur}]}{[\text{base}]} \geq \frac{1}{10}$$

Vb. buffers:

- $0,1 \text{ mol L}^{-1} \text{ HOAc (aq)} + 0,1 \text{ mol L}^{-1} \text{ NaOAc (aq)}$
- $0,1 \text{ mol L}^{-1} \text{ NH}_3 \text{ (aq)} + 0,2 \text{ mol L}^{-1} \text{ NH}_4\text{Cl (aq)}$
- $0,2 \text{ mol L}^{-1} \text{ NaHCO}_3 \text{ (aq)} + 0,1 \text{ mol L}^{-1} \text{ Na}_2\text{CO}_3 \text{ (aq)}$
- $0,1 \text{ mol L}^{-1} \text{ NaH}_2\text{PO}_4 \text{ (aq)} + 0,1 \text{ mol L}^{-1} \text{ Na}_2\text{HPO}_4 \text{ (aq)}$

Vb. **geen** buffers:

- 1,0 mol L⁻¹ HOAc (aq)

dissociatie: 0,996 mol L⁻¹ HOAc
                                 0,004 mol L⁻¹ OAc⁻

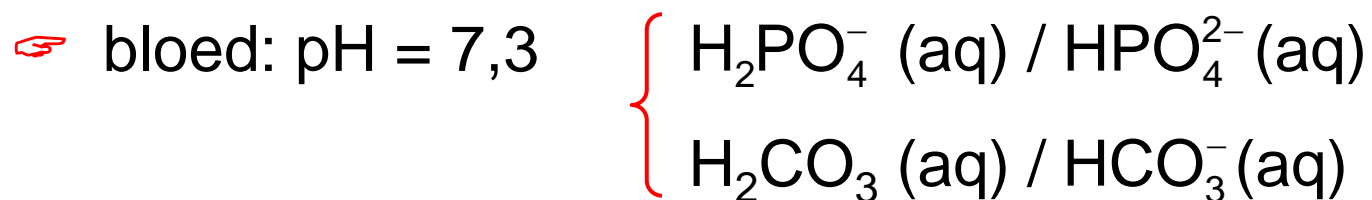
$$\frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{HOAc}]} \approx \frac{1}{250} \ll \frac{1}{10}$$

- 0,1 mol L⁻¹ HCl (aq) + 0,1 mol L⁻¹ NaCl (aq)

volledige dissociatie:

$$[\text{Cl}^-] = 0,2 \text{ mol L}^{-1} \quad [\text{HCl}] = 0 \text{ mol L}^{-1} !$$

belang van buffers:

 medische producten:

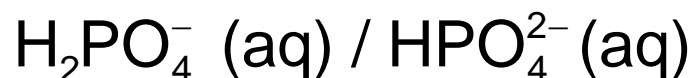
baxters, zalven, verzorgingsproducten, ...

belang van buffers:

☞ analyseprocédés:

bepaling van Cu^{2+} , Cd^{2+} , Zn^{2+} , ...

☞ kweekbodems (schimmels, bacteriën):

citraatbuffer

☞ biochemische reacties

☞ ...

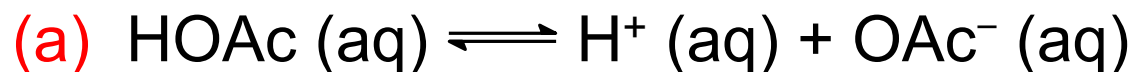

bufferwerking:

Vb. 1 L aq. oplossing (1,00 mol L⁻¹ HOAc
+ 1,00 mol L⁻¹ NaOAc)

Bevat: H₂O, H⁺, OH⁻, HOAc, OAc⁻, Na⁺

Evenwichten:

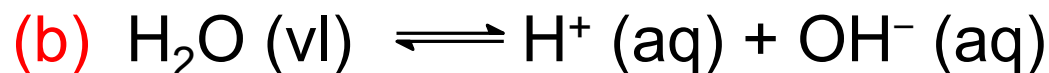
$$K_a = \frac{[\text{H}^+] \cdot [\text{OAc}^-]}{[\text{HOAc}]} = 1,8 \cdot 10^{-5} \quad (25 \text{ } ^\circ\text{C})$$

bufferwerking:

Vb. 1 L aq. oplossing (1,00 mol L⁻¹ HOAc
+ 1,00 mol L⁻¹ NaOAc)

Bevat: H₂O, H⁺, OH⁻, HOAc, OAc⁻, Na⁺

Evenwichten:

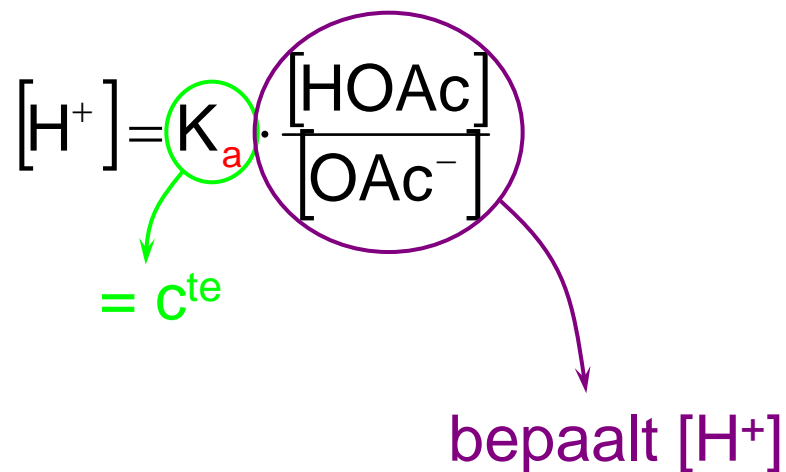

$$K_w = [\text{H}^+] \cdot [\text{OH}^-] = 1,0 \cdot 10^{-14} \quad (25 \text{ }^\circ\text{C})$$

→ $K_a \gg K_w \Rightarrow$ enkel (a) bepaalt [H⁺]

bufferwerking:

  $K_a \gg K_w \Rightarrow$ enkel (a) bepaalt $[H^+]$

bufferwerking:

(1) + a mol H^+ (sterk zuur, vb. HCl)

Reactie:

$$K = \frac{[\text{HOAc}]}{[\text{H}^+] \cdot [\text{OAc}^-]} = \frac{1}{K_{a,\text{HOAc}}} = 5,56 \cdot 10^4$$

$K \gg 1 \Rightarrow$ reactie aflopend

bufferwerking:

(1) + a mol H^+ (sterk zuur, vb. HCl)

Reactie:

$[ ]_0$	a	1	1
$\Delta[ ]$	- a	- a	+ a
$[ ]_{ev}$		1 - a	1 + a

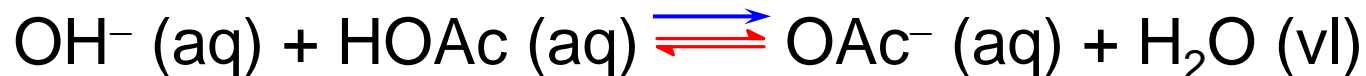
$$\frac{[HOAc]}{[OAc^-]} = \frac{1+a}{1-a} \approx \text{constant als } a \ll 1 \text{ mol L}^{-1}$$

$\longrightarrow [H^+] \approx \text{constant}$

bufferwerking:

(2) + a mol OH^- (sterke base, vb. NaOH)

Reactie:

$$K' = \frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{OH}^-] \cdot [\text{HOAc}]} = \frac{[\text{H}^+]}{[\text{H}^+]} \cdot \frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{OH}^-] \cdot [\text{HOAc}]} = \frac{K_a}{K_w}$$

$$K' = 1,8 \cdot 10^9 \gg 1 \Rightarrow \text{reactie aflopend}$$

bufferwerking:

(2) + a mol OH^- (sterke base, vb. NaOH)

Reactie:

$$[ ]_0 \quad a \qquad \qquad 1 \qquad \qquad 1$$

$$\Delta[ ] \quad -a \qquad \qquad -a \qquad \qquad +a$$

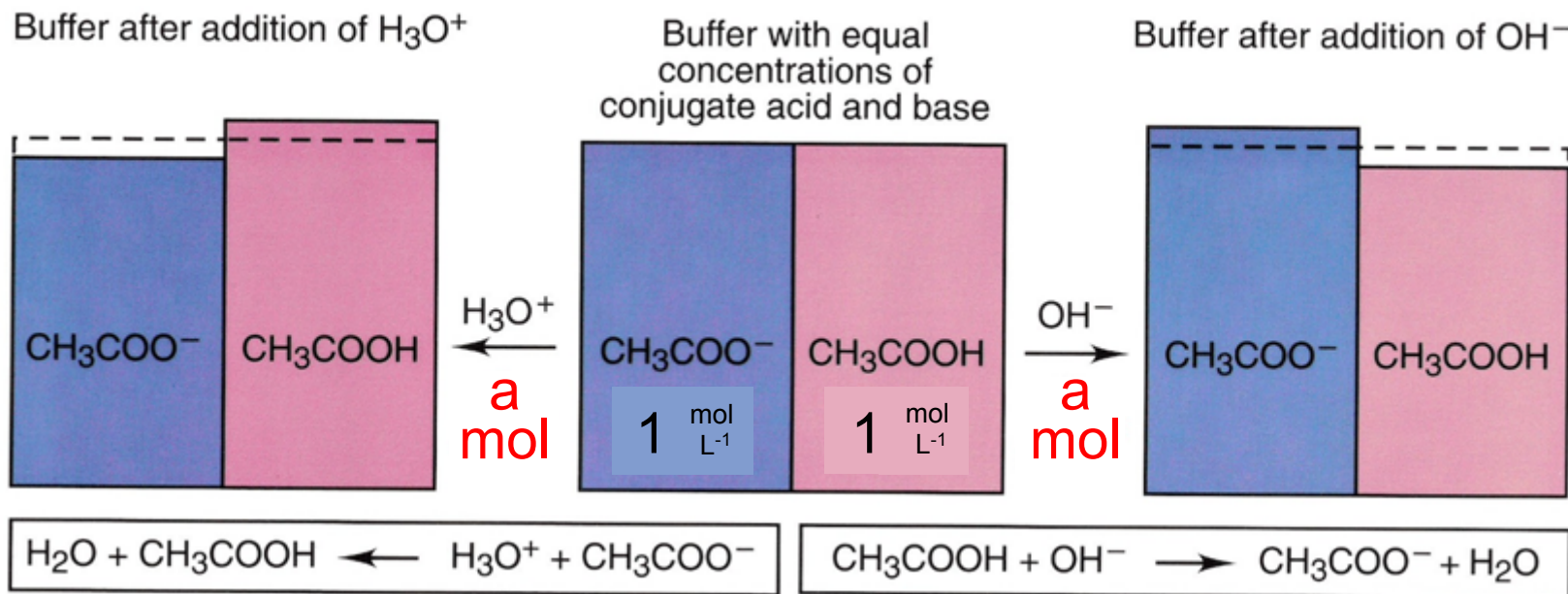

$$[ ]_{\text{ev}} \qquad \qquad 1 - a \qquad \qquad 1 + a$$

$$\frac{[\text{HOAc}]}{[\text{OAc}^-]} = \frac{1-a}{1+a} \approx \text{constant als } a \ll 1 \text{ mol L}^{-1}$$

$\longrightarrow [\text{H}^+] \approx \text{constant}$

bufferwerking:

→ zie ook **toepassing 16.1**

$\text{pH} \approx \text{constant}$ als $\frac{[\text{HOAc}]}{[\text{OAc}^-]} \approx \text{constant}$ als $a \ll 1 \text{ mol L}^{-1}$

Henderson - Hasselbalch vergelijking

“bufferformule”

HA (aq) / A⁻ (aq) mengsel

$$[\text{H}^+] = K_a \cdot \frac{[\text{HA}]}{[\text{A}^-]} \quad (16.1)$$

$$-\log [\text{H}^+] = -\log K_a + \log \frac{[\text{A}^-]}{[\text{HA}]}$$

$$\text{pH} = \text{p}K_a + \log \frac{[\text{A}^-]}{[\text{HA}]} \quad (16.3)$$

L. J. Henderson
(1878 - 1942)

K. A. Hasselbalch
(1874 - 1962)

Vb. $0,1 \text{ mol L}^{-1}$ HOAc / $0,2 \text{ mol L}^{-1}$ NaOAc

$$K_a = 1,8 \cdot 10^{-5}$$

$$\text{pH} = -\log(1,8 \cdot 10^{-5}) + \log \frac{0,2}{0,1}$$

$$\text{pH} = 4,74 + \log 2 = 5,04$$

TOEPASSING 16.1

- 1) 1 L aq. oplossing   1,0 mol L⁻¹ HOAc
                                  1,0 mol L⁻¹ NaOAc

$$K_{a,\text{HOAc}} = 1,8 \cdot 10^{-5} \qquad pK_a = 4,74$$

$$\text{pH} = pK_a + \log \frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{HOAc}]} = 4,74 + \log \frac{1}{1} = 4,74$$

Bereken de pH na toevoegen van 1 mL 1,0 mol L⁻¹ HCl (aq).

TOEPASSING 16.1

$[ ]_0$	0,001	1,000	1,000
$\Delta[ ]$	- 0,001	- 0,001	+ 0,001
$[ ]_{ev}$		0,999	1,001

$$V = 1,00 \text{ L} + 0,001 \text{ L} \approx 1,00 \text{ L}$$

$$\text{pH} = 4,74 + \log \frac{0,999 \text{ mol L}^{-1}}{1,001 \text{ mol L}^{-1}} = 4,739$$

$$\Delta\text{pH} = - 0,001 \rightarrow \text{verwaarloosbaar !}$$

TOEPASSING 16.1

2) 1 L zuiver water, zonder buffer: pH = 7

Bereken de pH na toevoegen van 1 mL 1,0 mol L⁻¹ HCl (aq).

$$c_{\text{HCl}} = \frac{0,001 \text{ mol}}{1,001 \text{ L}} = 1,0 \cdot 10^{-3} \text{ mol L}^{-1}$$

$$\text{pH} = -\log c_{\text{HCl}} = 3$$

$$\Delta\text{pH} = -4 \rightarrow \text{enorm !}$$

TOEPASSING 16.1

zie later:

-
- grote pH sprong *bij SP* zuur-basetitraties
  - *in buffergebied*: kleine ΔpH

buffercapaciteit:

➔ Hoeveelheid **zuur** of **base** die de buffer kan neutraliseren, zonder dat de **pH** en dus $\frac{[A^-]}{[HA]}$ te sterk verandert

➔ Best is dan $\frac{[A^-]}{[HA]} \approx \text{constant}$

buffercapaciteit:

☞ Beste condities:

$$(1) \quad [A^-]_0 \text{ en } [HA]_0 \text{ groot:} \quad \geq 0,05 \text{ mol L}^{-1}$$

$$(2) \quad \frac{[A^-]_0}{[HA]_0} \approx 1$$

Nog te doen als:

$$\frac{1}{10} \leq \frac{[A^-]_0}{[HA]_0} \leq \frac{10}{1}$$

buffercapaciteit:

☞ Dan *werkzaam pH-gebied* buffer:

$$\text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{10}{1} = \text{pK}_a + 1$$

$$\text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{1}{10} = \text{pK}_a - 1$$

TOEPASSING 16.2

Bereken de formele conc. aan HOAc en NaOAc, nodig om 1 L buffer te bereiden met $\text{pH} = 4,74$ zodat $\Delta\text{pH} = 0,10$ (maximaal) wanneer 0,15 mol extra H^+ wordt toegevoegd.

Gegeven: $\text{pK}_a (\text{HOAc}) = 4,74$

TOEPASSING 16.2

Oplossing:

$$\text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{HOAc}]}$$

$$4,74 = 4,74 + \log \frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{HOAc}]} = 4,74 + \log \frac{x \text{ mol L}^{-1}}{x \text{ mol L}^{-1}}$$

moet 0 zijn !

TOEPASSING 16.2

Oplossing:

+ 0,15 mol H^+ $\Rightarrow$ pH niet lager dan 4,64

$$4,64 = 4,74 + \log \frac{x - 0,15 \text{ mol L}^{-1}}{x + 0,15 \text{ mol L}^{-1}}$$

$$\Rightarrow x = 1,306 \text{ mol L}^{-1} \quad \Rightarrow \quad c_{\text{HOAc}} = c_{\text{NaOAc}} = 1,306 \text{ mol L}^{-1}$$

TOEPASSING 16.3

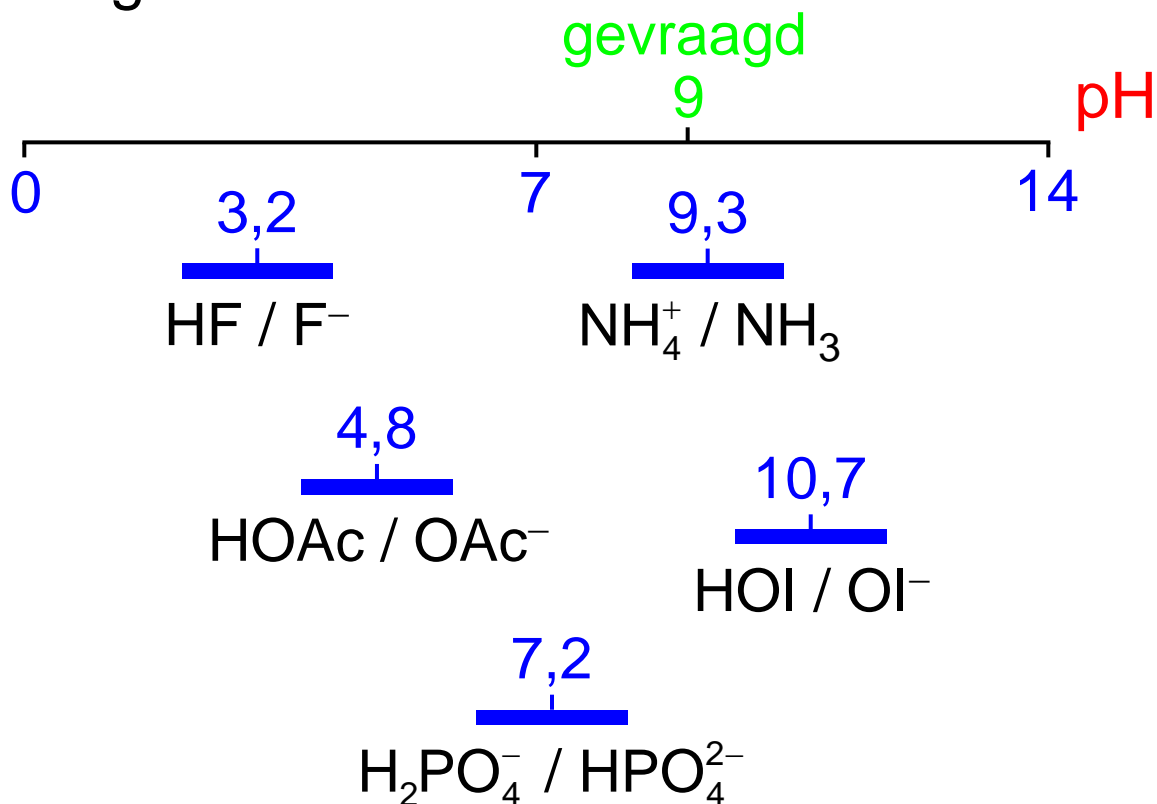
bereiding van een buffer

Kies een geschikt HA / A^- koppel voor de bereiding van een buffer met $\text{pH} = 9$.

Gegeven: werkzaam gebied buffer = $\text{pK}_a \pm 1$.

TOEPASSING 16.3
bereiding van een buffer

Oplossing:

TOEPASSING 16.3

bereiding van een buffer

Oplossing:

$$\begin{aligned} \text{pH}_{\text{buffer}} = 9,00 &= \text{pK}_{\text{a,NH}_4^+} + \log \frac{[\text{NH}_3]}{[\text{NH}_4^+]} \\ &= 9,25 + \log \frac{[\text{NH}_3]}{[\text{NH}_4^+]} \end{aligned}$$

te berekenen

TOEPASSING 16.3
bereiding van een buffer

Oplossing:

$$\log \frac{[\text{NH}_3]}{[\text{NH}_4^+]} = -0,25 \quad \Rightarrow \quad \frac{[\text{NH}_3]}{[\text{NH}_4^+]} = 0,56$$

Ter beschikking:

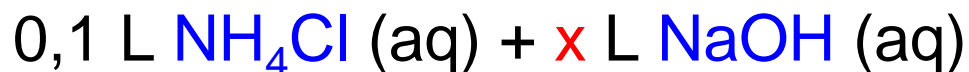
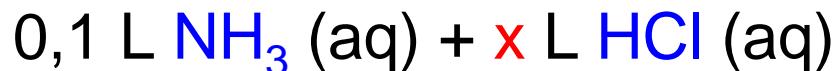
0,10 mol L⁻¹ aq. opl. NaOH, HCl, NH₄Cl

0,30 mol L⁻¹ aq. opl. NH₃, (NH₄)₂SO₄

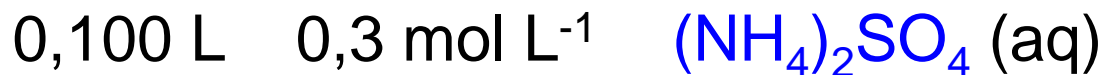

TOEPASSING 16.3
bereiding van een buffer

Verschillende mogelijkheden:

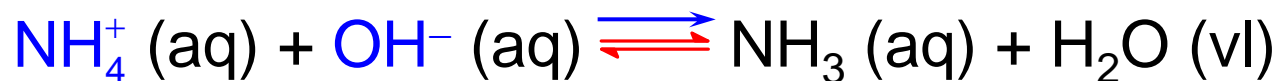
...

TOEPASSING 16.3
bereiding van een buffer

- ? mol NH_4^+ = $2 \times 0,3 \text{ mol L}^{-1} \times 0,100 \text{ L}$
= 0,06 mol

- ? mol OH^- = x mol

→ vervolgens reactie tussen beide componenten

TOEPASSING 16.3
bereiding van een buffer

$[ ]_0$	0,06	x		
$\Delta[ ]$	- x	- x		+ x
$[ ]_{\text{ev}}$	$0,06 - x$	0		x

$$\Rightarrow \frac{[\text{NH}_3]}{[\text{NH}_4^+]} = 0,56 = \frac{x}{0,06 - x} \quad \Rightarrow \quad x = 0,022 \text{ mol}$$

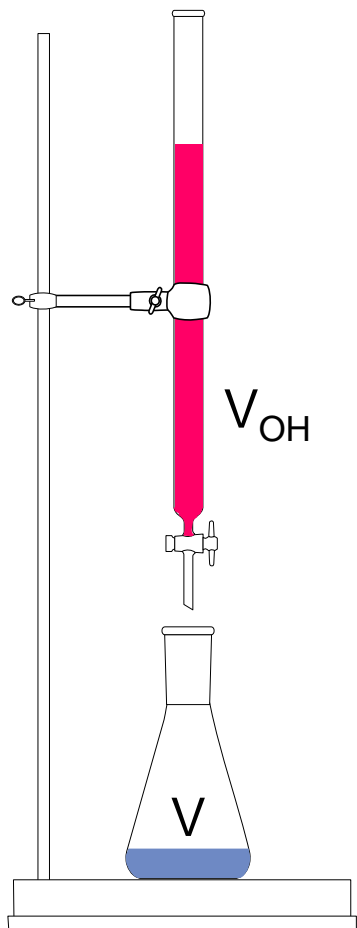
$$\Rightarrow \text{? L NaOH } 0,1 \text{ mol L}^{-1} = 0,215 \text{ L}$$

TOEPASSING 16.3
bereiding van een buffer

Resultaat:

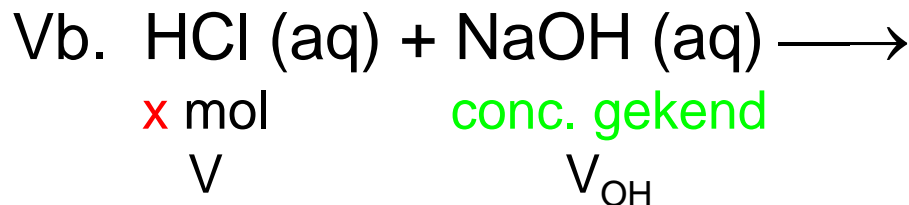
Neem	0,100 L	0,3 mol L ⁻¹	(NH ₄) ₂ SO ₄ (aq)
	0,215 L	0,1 mol L ⁻¹	NaOH (aq)
	0,315 L	bufferoplossing met pH = 9,00	

16.2 ZUUR-BASETITRATIES

TITRATIE:

bepaling van de $\left\{ \begin{array}{l} \text{concentratie} \\ \text{hoeveelheid} \end{array} \right.$
 van een bestanddeel
 via *reactie* (snel, aflopend)
 door *stapsgewijs* toevoegen *titrant*

TITRATIE:

- ☞ *eindpunt*: stoichiometrische hoeveelheden hebben gereageerd: **SP**: V_{SP}
- ☞ *bepaling SP*: **indicatoren**, glaselektrode

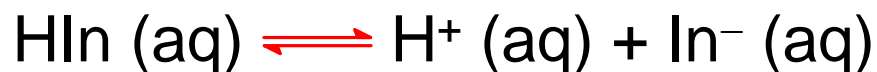
vertonen *kleuromslag* bij een pH-waarde zo dicht mogelijk bij de pH van het **SP**

zuur-base indicatoren

- bepalen **pH** van de oplossing
  - bepalen **SP** van een titratie
  - zwak organisch zuur (**HIn**)
  - kleur **HIn** $\neq$ kleur **In⁻**
  - $\frac{[\text{HIn}]}{[\text{In}^-]}$ bepaalt de waargenomen kleur
- wordt zelf bepaald door **[H⁺]** v/d oplossing

zuur-base indicatoren

Principe:

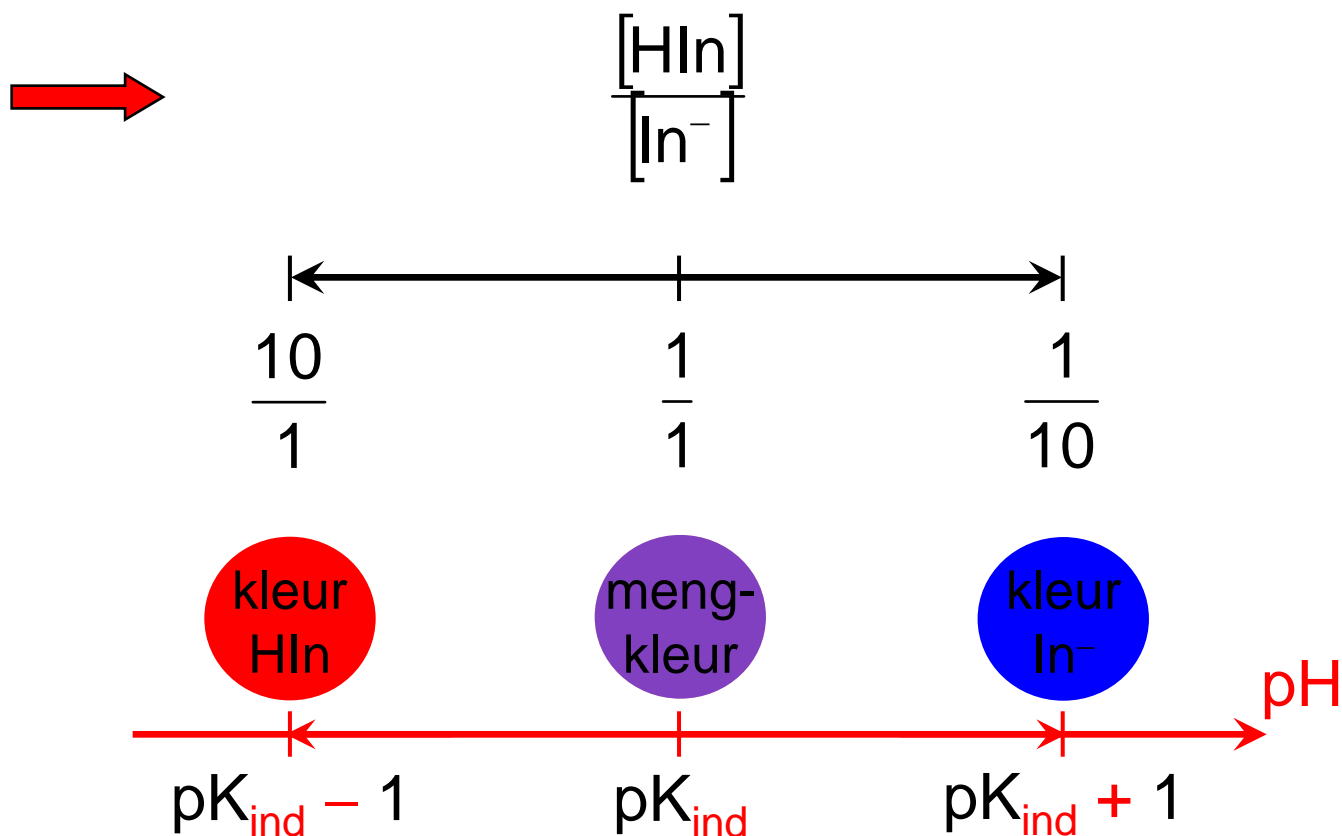
$$\text{met } K_a = \frac{[\text{H}^+] \cdot [\text{In}^-]}{[\text{HIn}]} = K_{\text{ind}}$$

$$\Rightarrow \frac{[\text{HIn}]}{[\text{In}^-]} = \frac{[\text{H}^+]_{\text{opl}}}{K_{\text{ind}}} = \frac{\text{intensiteit kleur}_{\text{HIn}}}{\text{intensiteit kleur}_{\text{In}^-}}$$

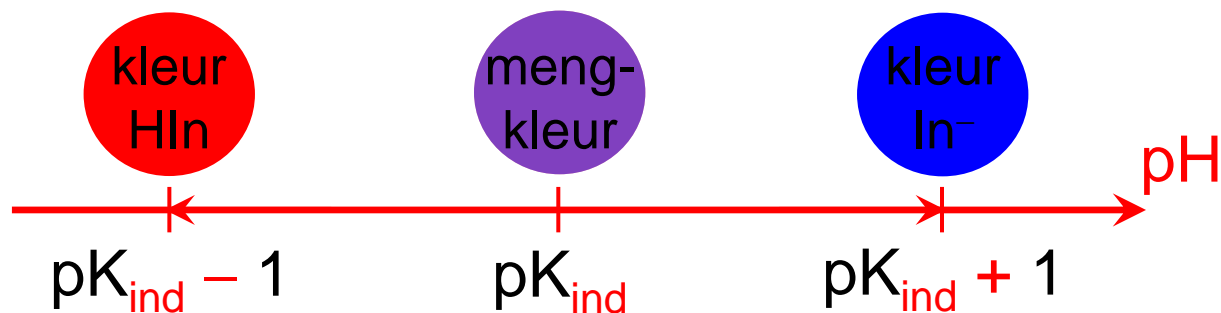
$$\text{Oog: } \begin{cases} \text{kleur HIn als } [\text{HIn}] / [\text{In}^-] \geq 10 / 1 \\ \text{kleur In}^- \text{ als } [\text{HIn}] / [\text{In}^-] \leq 1 / 10 \end{cases}$$

zuur-base indicatoren

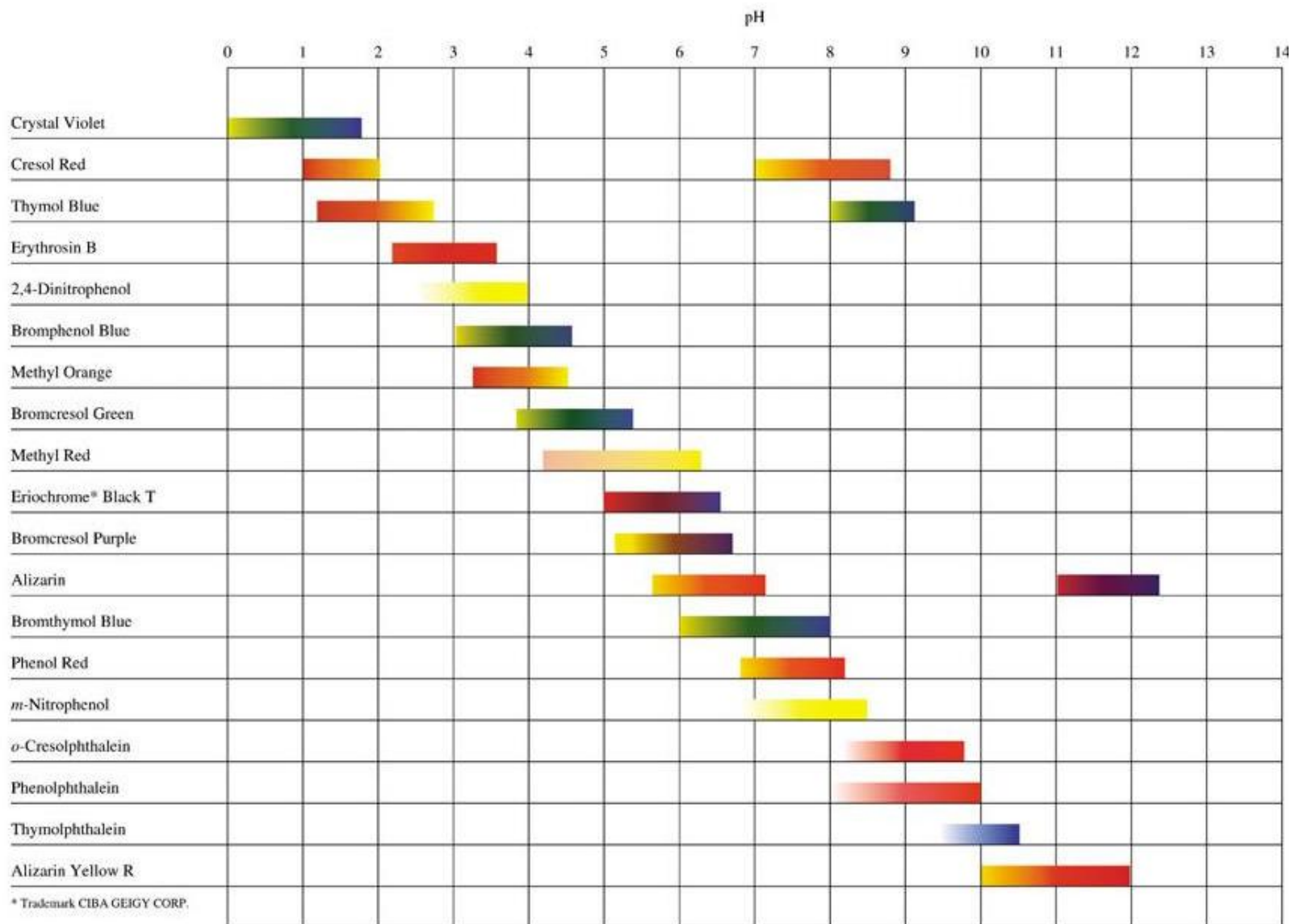
zuur-base indicatoren

⇒ *Kleuromslag* bij $\Delta\text{pH} = 2$ rond $\text{pH} = \text{pK}_{\text{ind}}$

voorwaarden:

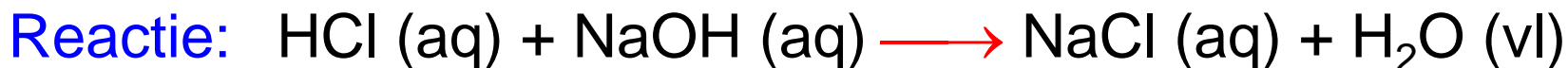
- weinig indicator nemen
- titratie: $\Delta\text{pH} \geq 2$ bij **SP** om kleuromslag te *zien*
- pH_{SP} binnen omslagzone indicator: $\text{pK}_{\text{ind}} \pm 1$

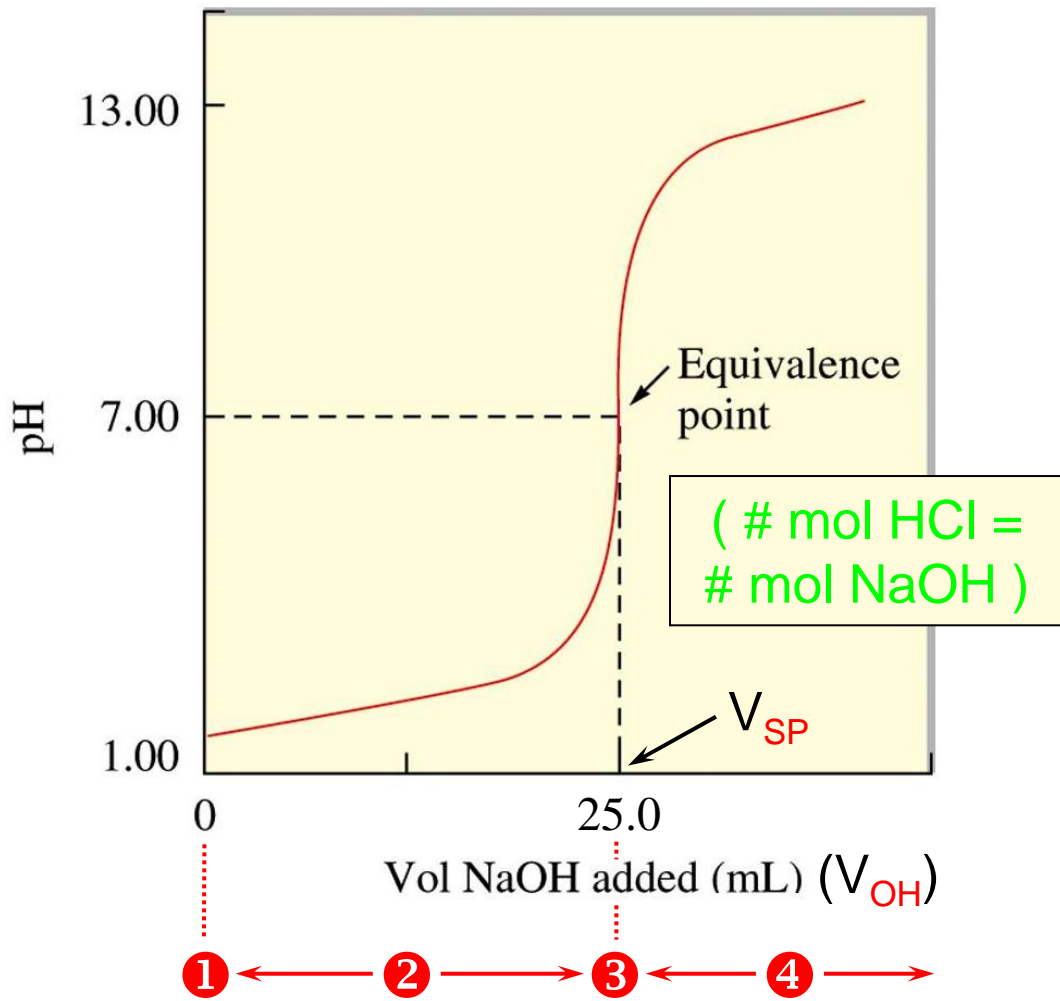

The pH ranges shown are approximate. Specific transition ranges depend on the indicator solvent chosen.

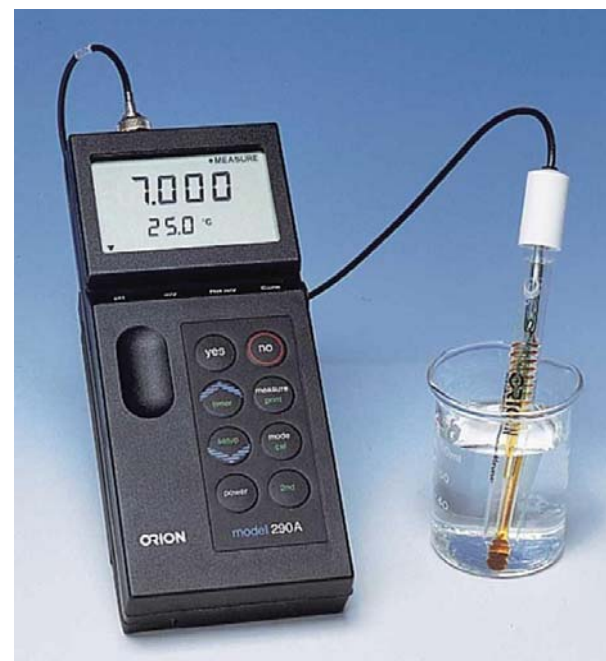
Titratie STERK ZUUR met STERKE BASE

Vb. 25,00 mL (V_0) 0,100 M HCl (aq) met 0,100 M NaOH (aq)

belangrijke titratiepunten of -gebieden
voor pH-berekening

- ① Beginpunt: nog geen NaOH (aq) toegevoegd: $V_{\text{OH}} = 0$
- 0,100 M HCl (aq) $\longrightarrow$ $[\text{H}^+] = c_{\text{HCl}} = 0,100 \text{ M}$
- $\Rightarrow \text{pH} = -\log c_{\text{HCl}} = 1,00$

② Gedeeltelijke neutralisatie HCl: $0 < V_{\text{OH}} < V_{\text{SP}}$

$$\begin{aligned}
 [\text{H}^+] &= \frac{\text{mmol H}^+}{V_{\text{tot}} \text{ (mL)}} = \frac{(\text{mmol HCl})_0 - (\text{mmol OH}^-)}{V_0 + V_{\text{OH}}} \\
 &= \frac{V_0 \cdot c_{\text{HCl}} - V_{\text{OH}} \cdot c_{\text{OH}}}{V_0 + V_{\text{OH}}} = \frac{2,5 - 0,1 \cdot V_{\text{OH}}}{25,00 + V_{\text{OH}}}
 \end{aligned}$$

 pH

③ Stoichiometrisch punt (SP): $V_{OH} = V_{SP} = 25,00 \text{ mL}$

Stoichiometrische neutralisatie van HCl

In oplossing: NaCl (aq)

⇒ pH = 7,00

⇒ bruikbare indicatoren: fenolftaleïne
 lakmoes (Tabel 16.1)
 methylooranje
 ...

④ Voorbij stoichiometrisch punt (SP): $V_{OH} > V_{SP}$

Overmaat NaOH (aq), naast NaCl (aq)

$$\begin{aligned}
 [\text{OH}^-] &= \frac{(\text{mmol OH}^-)_{\text{in overmaat}}}{V_{\text{tot}} \text{ (mL)}} = \frac{(\text{mmol OH}^-)_{\text{tot}} - (\text{mmol HCl})_0}{V_0 + V_{OH}} \\
 &= \frac{V_{OH} \cdot c_{OH} - V_{SP} \cdot c_{OH}}{V_0 + V_{OH}} = \frac{0,1 \cdot V_{OH} - 2,5}{25,00 + V_{OH}}
 \end{aligned}$$

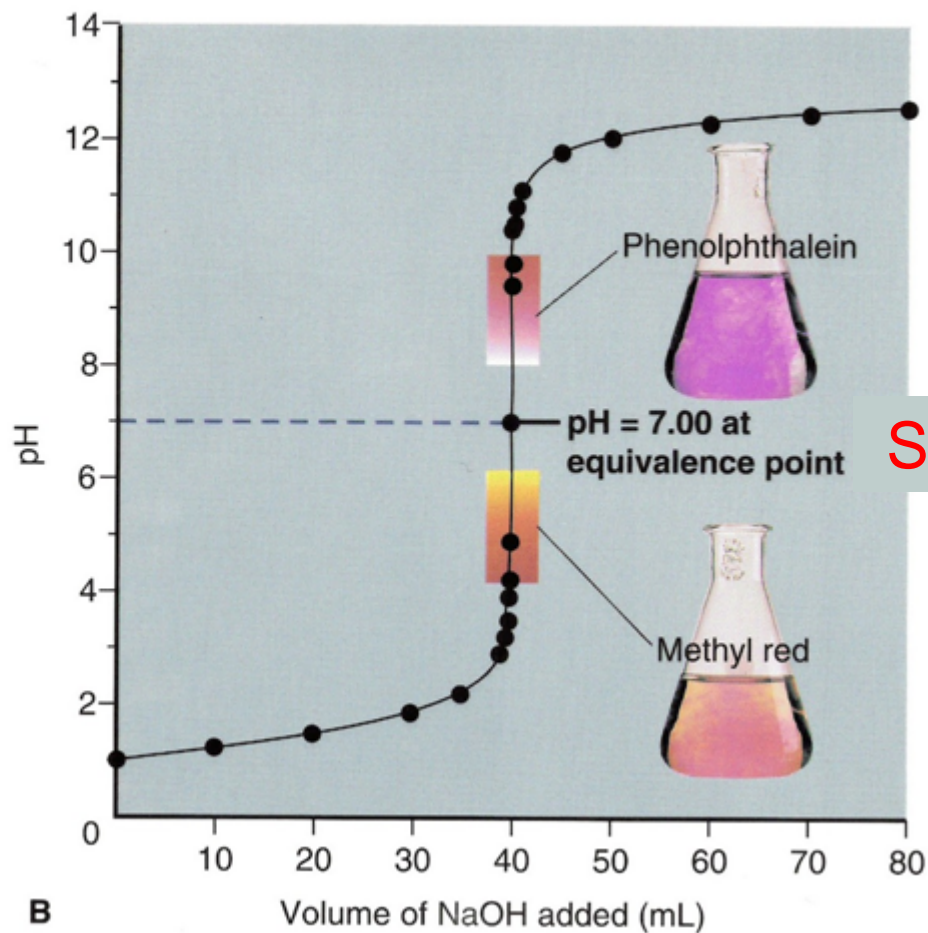
$\longrightarrow$ pOH $\longrightarrow$ pH

Volume of NaOH added (mL)	pH
00.00	1.00
10.00	1.22
20.00	1.48
30.00	1.85
35.00	2.18
39.00	2.89
39.50	3.20
39.75	3.50
39.90	3.90
39.95	4.20
39.99	4.90
40.00	7.00
40.01	9.40
40.05	9.80
40.10	10.40
40.25	10.50
40.50	10.79
41.00	11.09
45.00	11.76
50.00	12.05
60.00	12.30
70.00	12.43
80.00	12.52

SP

A

Titration of 40.00 mL of 0.1000 M HCl with 0.1000 M NaOH

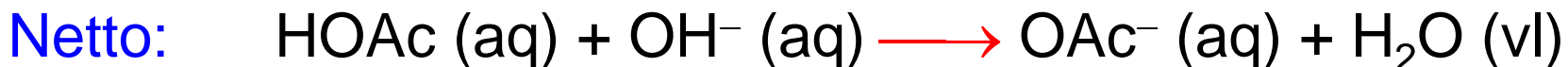
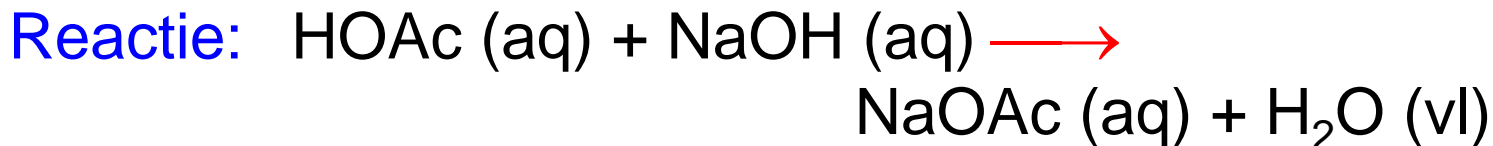

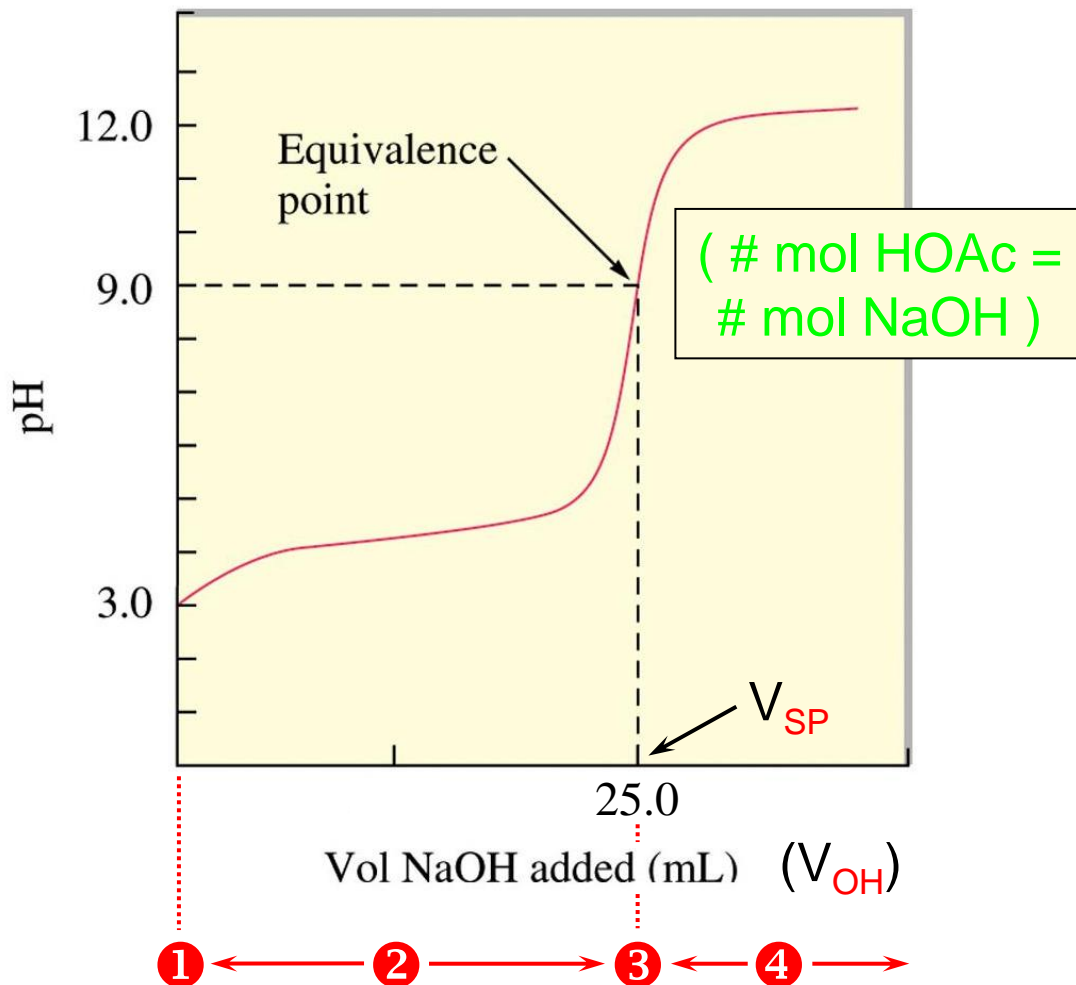
SP

B

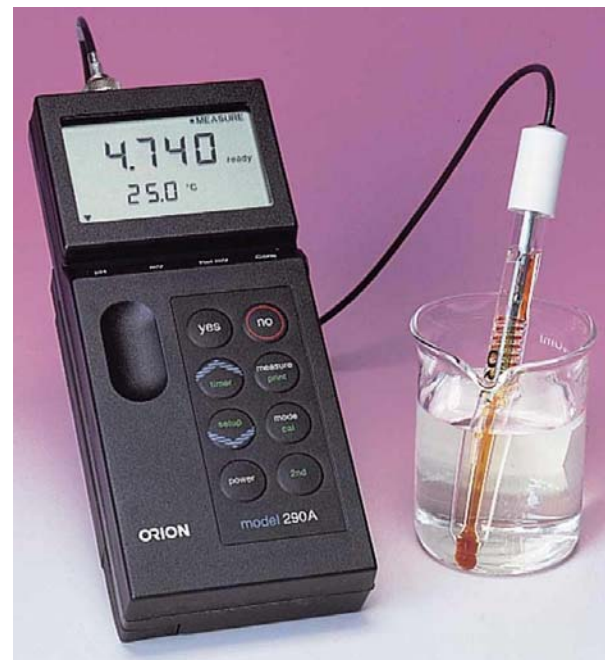
Titratie ZWAK ZUUR met STERKE BASE

Vb. 25,00 mL (V_0) 0,100 M HOAc (aq) met 0,100 M NaOH (aq)

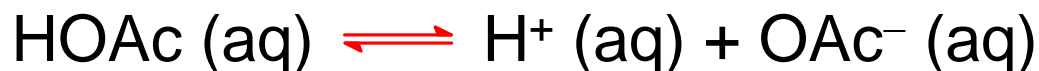

belangrijke titratiepunten of -gebieden
voor pH-berekening

- ① Beginpunt: nog geen NaOH (aq) toegevoegd: $V_{\text{OH}} = 0$
 0,100 M HOAc (aq) $\longrightarrow$ $[\text{H}^+]$ (zie toepassing 15.3)

$[\ ]_0$	0,100	0	0
$\Delta[\ ]$	$-x$	$+x$	$+x$
$[\ ]_{\text{ev}}$	$0,100 - x$	x	x

$$K_a = 1,82 \cdot 10^{-5} = \frac{x^2}{0,100 - x}$$

$$\Rightarrow x = [\text{H}^+] = 1,34 \cdot 10^{-3} \text{ M} \Rightarrow \text{pH} = 2,87$$

② Gedeeltelijke neutralisatie HOAc: $0 < V_{OH} < V_{SP}$

⇒ HOAc / OAc⁻ buffer

$$\Rightarrow \text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{HOAc}]}$$

$[ ]_0$	2,500	$0,1 \cdot V_{OH}$	0
$\Delta [ ]$	$- 0,1 \cdot V_{OH}$	$- 0,1 \cdot V_{OH}$	$+ 0,1 \cdot V_{OH}$
$[ ]_{ev}$	$2,500 - 0,1 \cdot V_{OH}$	0	$0,1 \cdot V_{OH}$

werk met hoeveelheden

② Gedeeltelijke neutralisatie HOAc: $0 < V_{OH} < V_{SP}$

$[ ]_0$	2,500	$0,1 \cdot V_{OH}$	0
$\Delta[ ]$	$-0,1 \cdot V_{OH}$	$-0,1 \cdot V_{OH}$	$+0,1 \cdot V_{OH}$
$[ ]_{ev}$	$2,500 - 0,1 \cdot V_{OH}$	0	$0,1 \cdot V_{OH}$

$$\Rightarrow [\text{OAc}^-] = \frac{0,1 \cdot V_{OH}}{V_0 + V_{OH}} \quad [\text{HOAc}] = \frac{2,500 - 0,1 \cdot V_{OH}}{V_0 + V_{OH}}$$

$$\Rightarrow \frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{HOAc}]} = \frac{0,1 \cdot V_{OH}}{2,500 - 0,1 \cdot V_{OH}}$$

② Gedeeltelijke neutralisatie HOAc: $0 < V_{OH} < V_{SP}$

$$\Rightarrow \frac{[\text{OAc}^-]}{[\text{HOAc}]} = \frac{0,1 \cdot V_{OH}}{2,500 - 0,1 \cdot V_{OH}} = \frac{V_{OH}}{V_{SP} - V_{OH}}$$

$$\Rightarrow \text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{V_{OH}}{V_{SP} - V_{OH}}$$

*voor een snelle
berekening*

③ Stoichiometrisch punt (SP): $V_{OH} = V_{SP} = 25,00 \text{ mL}$

Stoichiometrische neutralisatie van HOAc

In oplossing: NaOAc (aq): reageert *zwak basisch*

$$\begin{aligned}
 c_{\text{NaOAc}} &= \frac{\text{mmol NaOAc}}{V_{\text{tot}}} = \frac{(\text{mmol HOAc})_0}{V_{\text{tot}}} \\
 &= \frac{V_0 \cdot c_{\text{HOAc}}}{V_0 + V_{\text{SP}}} = \frac{25,00 \cdot 0,1}{25,00 + 25,00} \\
 &= 0,05 \text{ mol L}^{-1}
 \end{aligned}$$

③ Stoichiometrisch punt (SP): $V_{OH} = V_{SP} = 25,00 \text{ mL}$

In oplossing: NaOAc (aq): reageert *zwak basisch*

(zie toepassing 15.6)

$$[ ]_0 \quad 0,05$$

$$\Delta[ ] \quad \begin{array}{ccc} -x & +x & +x \end{array}$$

$$[ ]_{ev} \quad \begin{array}{ccc} 0,05 - x & x & x \end{array}$$

$$K_h = \frac{x^2}{0,05 - x} = \frac{K_w}{K_a} = \frac{1,0 \cdot 10^{-14}}{1,82 \cdot 10^{-5}} = 5,6 \cdot 10^{-10}$$

③ Stoichiometrisch punt (SP): $V_{\text{OH}} = V_{\text{SP}} = 25,00 \text{ mL}$

$$K_h = \frac{x^2}{0,05 - x} = \frac{K_w}{K_a} = \frac{1,0 \cdot 10^{-14}}{1,82 \cdot 10^{-5}} = 5,6 \cdot 10^{-10}$$

$$\Rightarrow x = [\text{OH}^-] = 5,30 \cdot 10^{-6}$$

$$\Rightarrow \text{pOH} = 5,28$$

$$\Rightarrow \text{pH} = 8,72$$

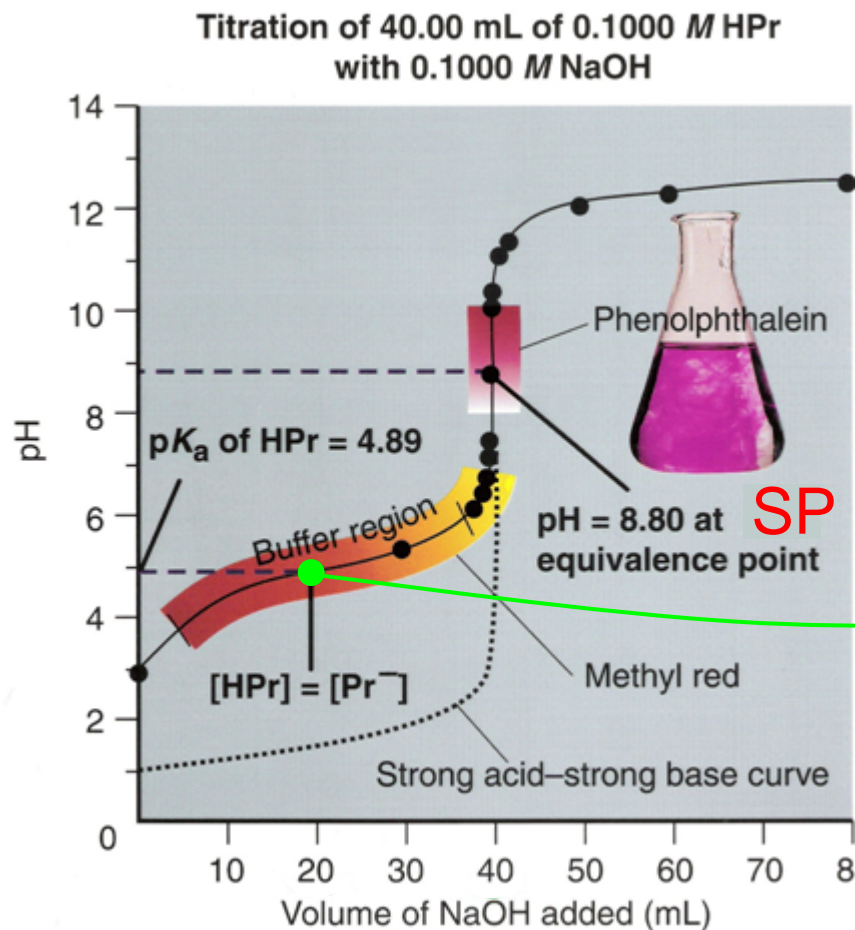
④ Voorbij stoichiometrisch punt (SP): $V_{OH} > V_{SP}$

Overmaat NaOH (aq), naast ~~NaOAc (aq)~~

↑
sterkste base

$$\begin{aligned}
 [\text{OH}^-] &= \frac{(\text{mmol OH}^-)_{\text{tot}} - (\text{mmol HOAc})_0}{V_0 + V_{OH}} \\
 &= \frac{V_{OH} \cdot c_{OH} - V_{SP} \cdot c_{OH}}{V_0 + V_{OH}} = \frac{(V_{OH} - 25,00) \cdot 0,1}{25,00 + V_{OH}}
 \end{aligned}$$

→ pOH → pH

HPr = propionzuur
(CH_3CH_2COOH)

$$pH = pK_a + \log \frac{[Pr^-]}{[HPr]}$$

Bij 50 % neutralisatie:

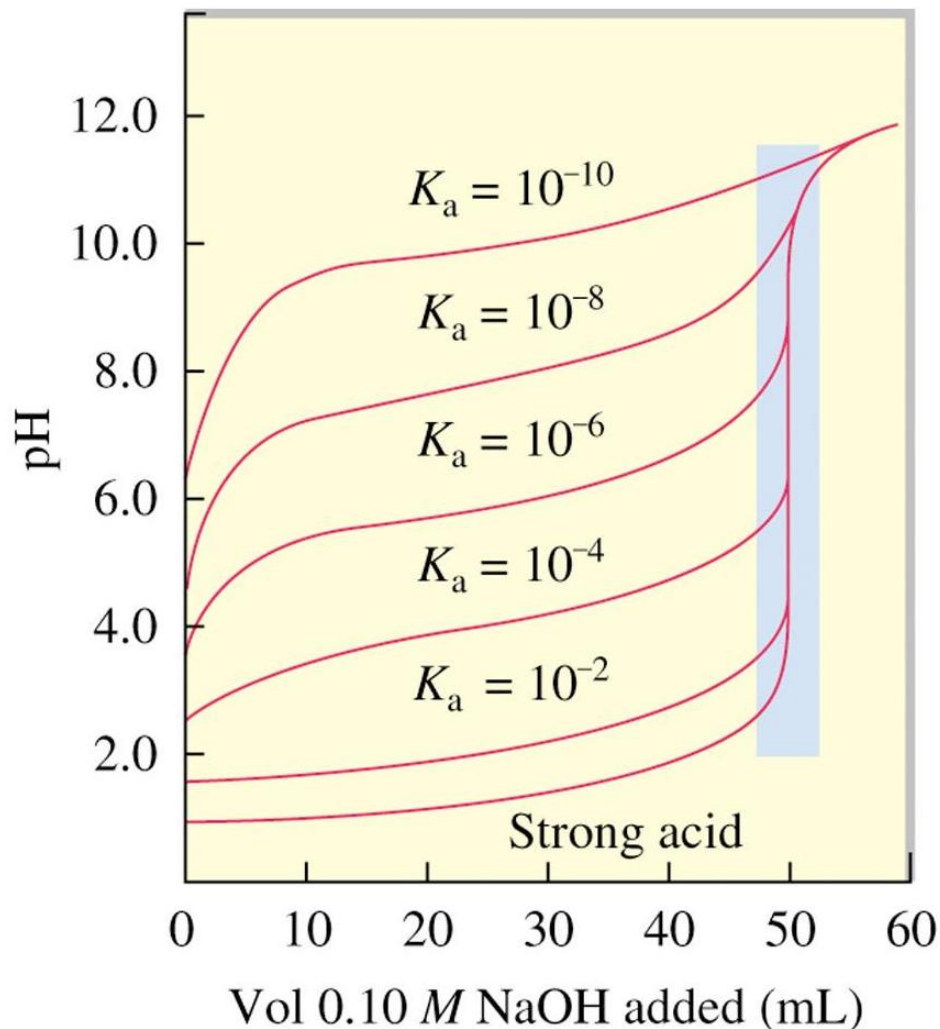
$$[Pr^-] = [HPr]$$

$$\Rightarrow pH = pK_a$$

Hoe *kleiner* de K_a
van het zwakke zuur,
hoe *hoger* de pH
van het buffergebied.

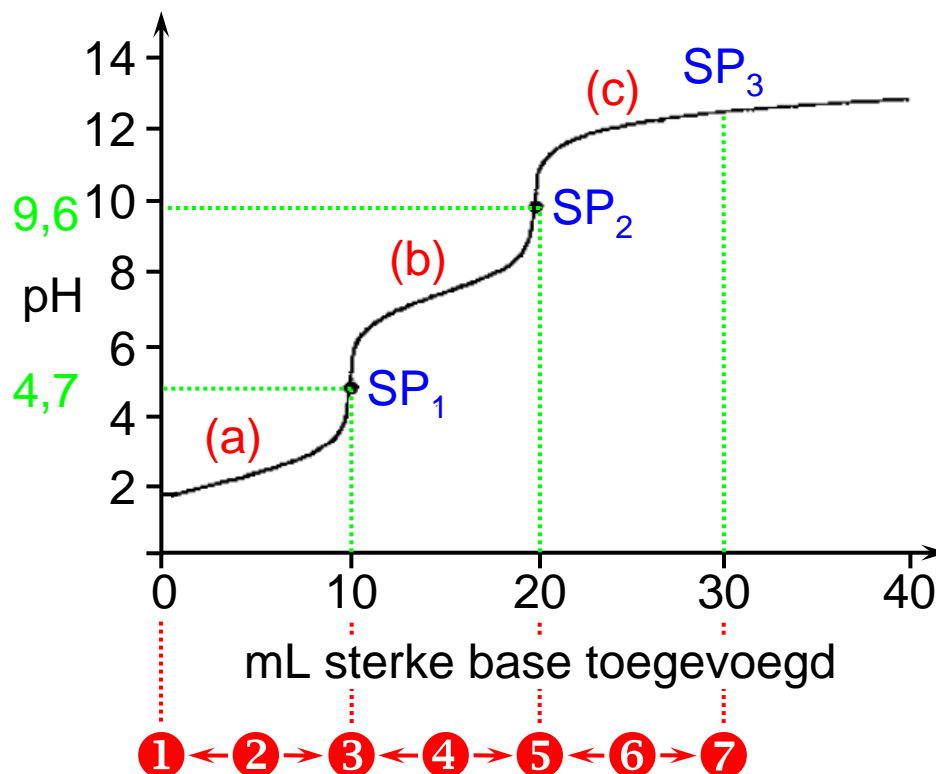

methode voor de
bepaling van de K_a
van een zwak zuur

Titratie POLYPROTISCH ZWAK ZUUR met STERKE BASE

Vb. 10,00 mL (V_0) 0,100 M H_3PO_4 (aq) met 0,100 M NaOH (aq)

$$K_{a1} = 6,9 \cdot 10^{-3}$$

$$\text{p}K_{a1} = 2,16$$

$$K_{a2} = 6,2 \cdot 10^{-8}$$

$$\text{p}K_{a2} = 7,21$$

$$K_{a3} = 4,8 \cdot 10^{-13}$$

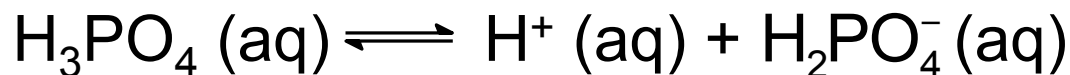
$$\text{p}K_{a3} = 12,32$$

buffergebieden

- ① Beginpunt: nog geen NaOH (aq) toegevoegd: $V_{\text{OH}} = 0$
 $0,100 \text{ mol L}^{-1} \text{ H}_3\text{PO}_4 \text{ (aq)} \longrightarrow [\text{H}^+] \text{ (zie toepassing 15.4)}$

$[\ ]_0$	0,100	0	0
$\Delta[\ ]$	-x	+x	+x
$[\ ]_{\text{ev}}$	$0,100 - x$	x	x

$$K_{a1} = 6,9 \cdot 10^{-3} = \frac{x^2}{0,100 - x}$$

$$\Rightarrow x = [\text{H}^+] = 2,3 \cdot 10^{-2} \text{ mol L}^{-1} \Rightarrow \text{pH} = 1,64$$

② Gedeeltelijke neutralisatie H_3PO_4 : $0 < V_{\text{OH}} < V_{\text{SP}_1}$

$\Rightarrow \text{H}_3\text{PO}_4 / \text{H}_2\text{PO}_4^-$ buffergebied (a)

$$\Rightarrow \text{pH} = 2,16 + \log \frac{[\text{H}_2\text{PO}_4^-]}{[\text{H}_3\text{PO}_4]}$$

waarbij $[\text{H}_2\text{PO}_4^-] \propto V_{\text{OH}}$

$[\text{H}_3\text{PO}_4] \propto V_{\text{SP}_1} - V_{\text{OH}}$

③ Stoichiometrisch punt 1 (SP_1): $V_{OH} = V_{SP_1} = 10,00 \text{ mL}$

In oplossing: $\text{NaH}_2\text{PO}_4 \text{ (aq)}$: *amfolyt*

$$\Rightarrow \text{pH} = \frac{1}{2} \cdot (\text{pK}_{a1} + \text{pK}_{a2}) = \frac{1}{2} \cdot (2,16 + 7,21) = 4,69$$

④ Gedeeltelijke neutralisatie H_2PO_4^- : $V_{\text{SP}_1} < V_{\text{OH}} < V_{\text{SP}_2}$

$\Rightarrow \text{H}_2\text{PO}_4^- / \text{HPO}_4^{2-}$ buffergebied (b)

$$\Rightarrow \text{pH} = 7,21 + \log \frac{[\text{HPO}_4^{2-}]}{[\text{H}_2\text{PO}_4^-]}$$

waarbij $[\text{HPO}_4^{2-}] \propto V_{\text{OH}} - V_{\text{SP}_1}$

$[\text{H}_2\text{PO}_4^-] \propto V_{\text{SP}_2} - V_{\text{OH}}$

5 Stoichiometrisch punt 2 (SP_2): $V_{OH} = V_{SP_2} = 20,00 \text{ mL}$

In oplossing: $Na_2HPO_4 (aq)$: *amfolyt*

$$\Rightarrow \text{pH} = \frac{1}{2} \cdot (\text{pK}_{a2} + \text{pK}_{a3}) = \frac{1}{2} \cdot (7,21 + 12,32) = 9,77$$

⑥ Gedeeltelijke neutralisatie HPO_4^{2-} : $V_{\text{SP}_2} < V_{\text{OH}} < V_{\text{SP}_3}$

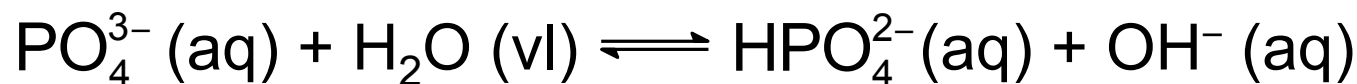
$\Rightarrow \text{HPO}_4^{2-} / \text{PO}_4^{3-}$ buffergebied (c)

$$\Rightarrow \text{pH} = 12,32 + \log \frac{[\text{PO}_4^{3-}]}{[\text{HPO}_4^{2-}]}$$

⑦ Stoichiometrisch punt 3 (SP_3): *niet waarneembaar !*

$$V_{SP_3} = 3 \cdot V_{SP_1} \quad (\text{uitrekenen})$$

Reden: sterke hydrolyse PO_4^{3-}

$$K_h = \frac{[HPO_4^{2-}] \cdot [OH^-]}{[PO_4^{3-}]} = \frac{K_w}{K_{a3}} = 2,1 \cdot 10^{-2}$$

Vorming HPO_4^{2-} / PO_4^{3-} buffer

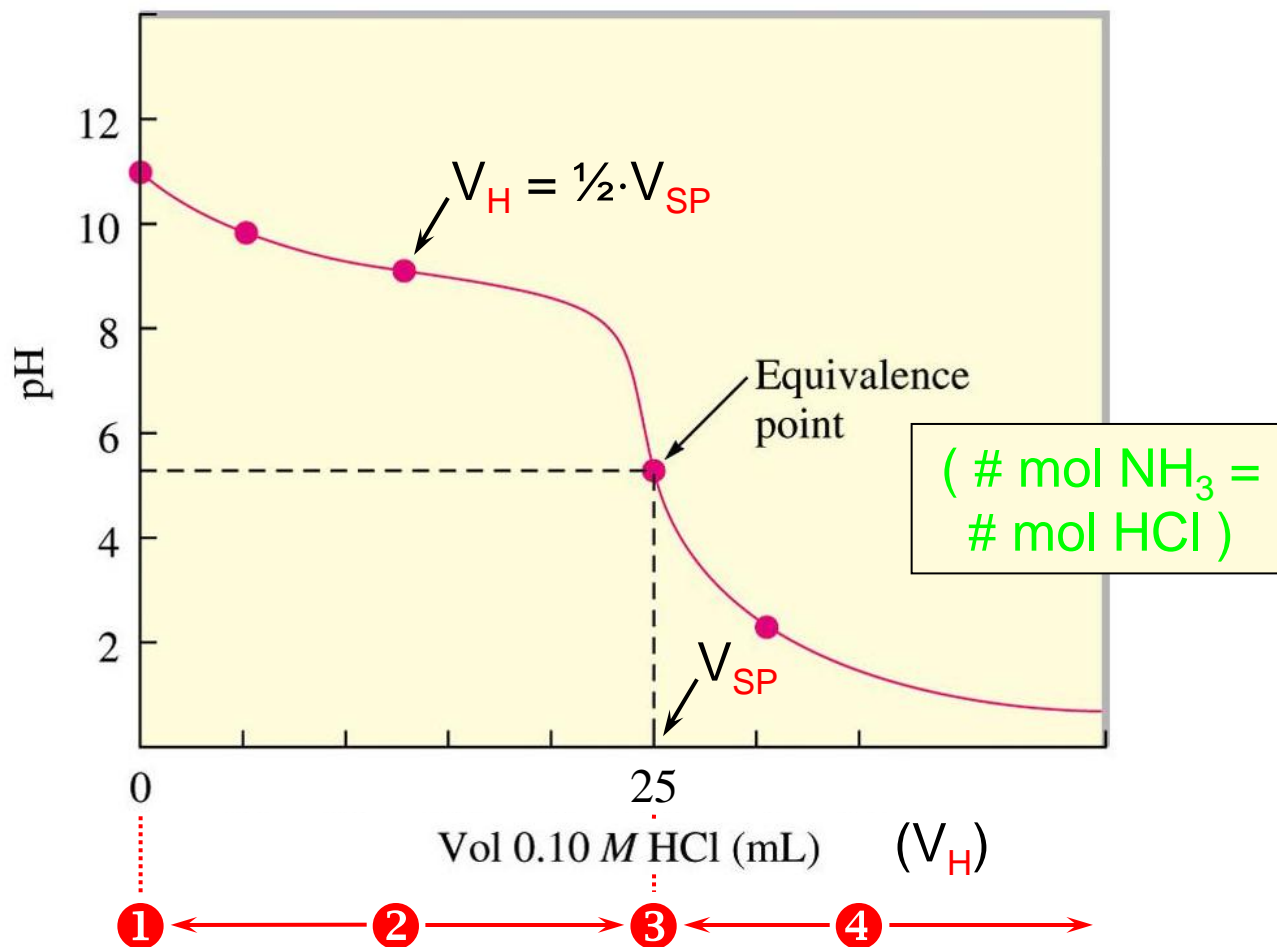
buffergebied (c)
loopt voorbij
 SP_3 !

Titratie ZWAKKE BASE met STERK ZUUR

Vb. 25,00 mL (V_0) 0,100 M NH_3 (aq) met 0,100 M HCl (aq)

belangrijke titratiepunten of -gebieden voor pH-berekening

- ① Beginpunt: nog geen HCl (aq) toegevoegd: $V_{\text{H}} = 0$
0,100 M NH_3 (aq) $\longrightarrow$ $[\text{OH}^-]$ (zie toepassing 15.5)
 $\Rightarrow$ pH = 11,12

② Gedeeltelijke neutralisatie NH_3 : $0 < V_H < V_{SP}$

$\Rightarrow \text{NH}_3 / \text{NH}_4^+$ buffer

$$\Rightarrow \text{pH} = \text{pK}_{a,\text{NH}_4^+} + \log \frac{[\text{NH}_3]}{[\text{NH}_4^+]}$$

Als $V_H = \frac{1}{2} \cdot V_{SP}$, dan $\text{pH} = \text{pK}_{a,\text{NH}_4^+} = 9,25$.

③ Stoichiometrisch punt (SP): $V_H = V_{SP} = 25,00 \text{ mL}$

Stoichiometrische neutralisatie van NH_3

In oplossing: NH_4Cl (aq): reageert *zwak zuur*

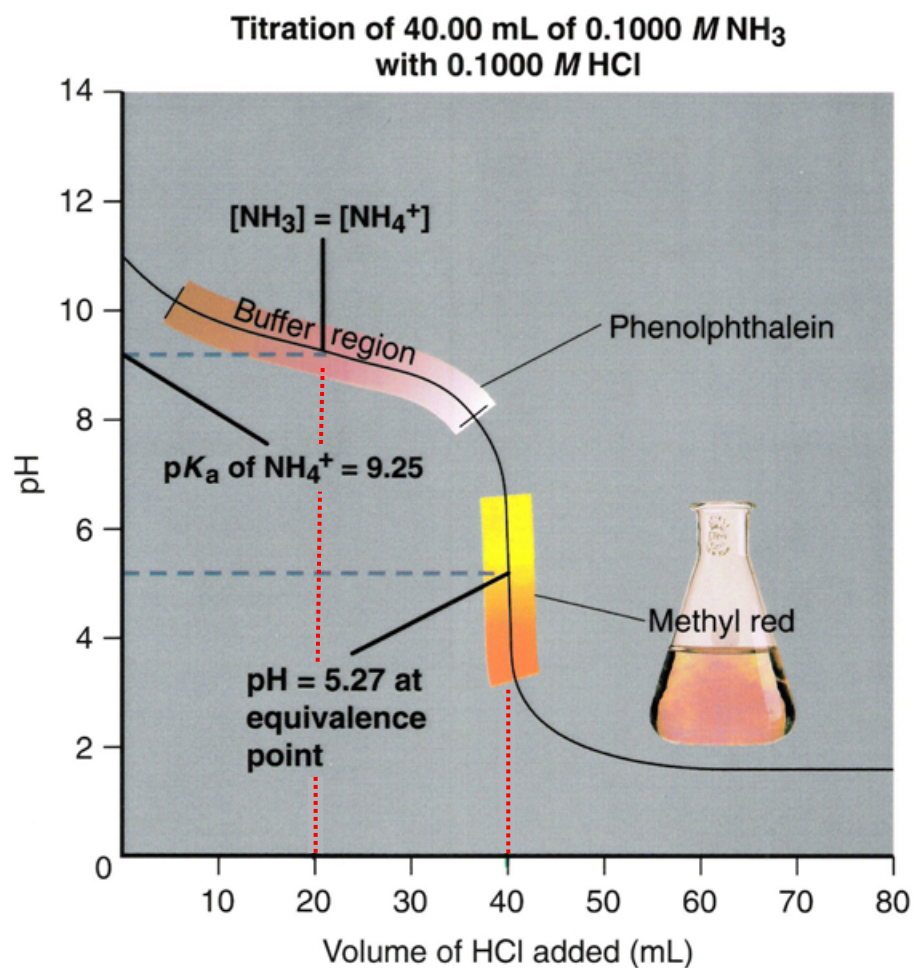
(zie toepassing 15.7)

$$C_{\text{NH}_4\text{Cl}} = \frac{V_0 \cdot C_{\text{NH}_3}}{V_0 + V_{\text{SP}}} \Rightarrow \text{pH} = 5,27$$

④ Voorbij stoichiometrisch punt (SP): $V_H > V_{SP}$

Overmaat HCl (aq), naast ~~NH₄Cl (aq)~~

↑
sterkste zuur

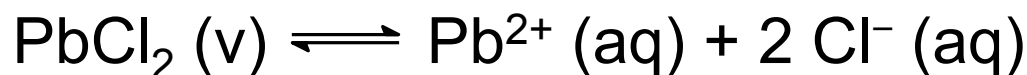

enkel
methylrood
als indicator !

16.3 WEINIG OPLOSBARE IONAIRE VERBINDINGEN

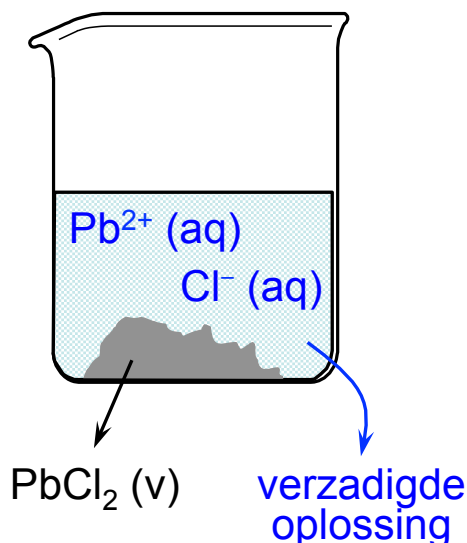
Vb. PbCl_2 (v): in water: weinig oplosbaar

Toch: *dynamisch* evenwicht:

Evenwichtsconditie:

$$K = \frac{[\text{Pb}^{2+}] \cdot [\text{Cl}^{-}]^2}{[\text{PbCl}_2 (\text{v})]} = c^{\text{te}}$$

$$K_s = [\text{Pb}^{2+}] \cdot [\text{Cl}^{-}]^2 = 1,7 \cdot 10^{-5} \quad (25 \text{ } ^\circ\text{C})$$

“oplosbaarheidsproduct”

Algemeen: $M_p L_q (v)$ ($T = c^{te}$)

met: $K_S = [M^{m+}]^p \cdot [L^{n-}]^q$

Opmerking: niet altijd *volledige dissociatie*

Vb. verzadigde oplossing van $PbCl_2 (v)$

Aanwezig: $Pb^{2+} (aq)$, $Cl^- (aq)$
 $PbCl^+ (aq)$
 $PbCl_2 (aq)$

Berekenen van K_S uit de oplosbaarheid S :

Oplosbaarheid $S =$

mol M_pL_q dat oplost in 1 L water (exp.)

Oplossen:

$$\Rightarrow [Ag^+] = 2 \times 1,3 \cdot 10^{-4} \text{ mol L}^{-1} = 2,6 \cdot 10^{-4} \text{ mol L}^{-1}$$

$$\Rightarrow [CrO_4^{2-}] = 1,3 \cdot 10^{-4} \text{ mol L}^{-1}$$

Berekenen van K_S uit de oplosbaarheid S :

$$[\text{Ag}^+] = 2 \times 1,3 \cdot 10^{-4} \text{ mol L}^{-1} = 2,6 \cdot 10^{-4} \text{ mol L}^{-1}$$

$$[\text{CrO}_4^{2-}] = 1,3 \cdot 10^{-4} \text{ mol L}^{-1}$$

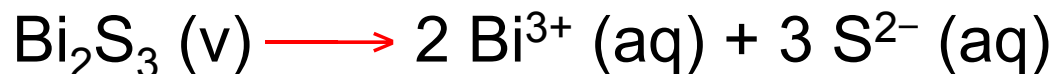
$$\Rightarrow K_S = [\text{Ag}^+]^2 \cdot [\text{CrO}_4^{2-}] = 8,8 \cdot 10^{-12}$$

Berekenen van K_S uit de oplosbaarheid S :

$$K_S = ?$$

Oplossen:

$$\Rightarrow [\text{Bi}^{3+}] = 2 \times 1,0 \cdot 10^{-15} \text{ mol L}^{-1}$$

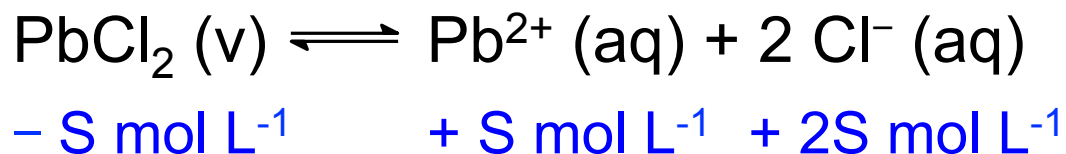
$$\Rightarrow [\text{S}^{2-}] = 3 \times 1,0 \cdot 10^{-15} \text{ mol L}^{-1}$$

$$\Rightarrow K_S = [\text{Bi}^{3+}]^2 \cdot [\text{S}^{2-}]^3 = 1,1 \cdot 10^{-73} !$$

Berekenen van de oplosbaarheid S uit K_S :

$$S = ?$$

$$\Rightarrow K_S = [\text{Pb}^{2+}] \cdot [\text{Cl}^-]^2 = S \cdot (2S)^2 = 4S^3$$

$$\Rightarrow S = \sqrt[3]{\frac{K_S}{4}} = \sqrt[3]{\frac{1,7 \cdot 10^{-5}}{4}} = 1,6 \cdot 10^{-2} \text{ mol L}^{-1}$$

Berekenen van de oplosbaarheid S uit K_S :

Algemeen:

M_pL_q (v) met een gegeven K_S :

$$S = \frac{[M]}{p} = \frac{[L]}{q} = \sqrt[p+q]{\frac{K_S}{p^p \cdot q^q}}$$

TOEPASSING 16.4
vorming van een neerslag voorspellen

Voorspel of er een neerslag zal gevormd worden wanneer volgende oplossingen gemengd worden:

10,0 mL $1,0 \cdot 10^{-2} \text{ mol L}^{-1}$ AgNO_3 (aq)

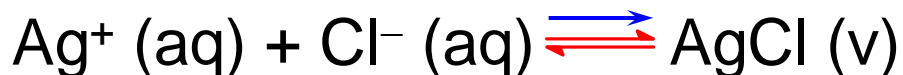
10,0 mL $1,0 \cdot 10^{-4} \text{ mol L}^{-1}$ NaCl (aq)

Gegeven: $K_S (\text{AgCl}) = 1,7 \cdot 10^{-10}$

Bereken ook de evenwichtsconcentraties $[\text{Ag}^+]$ en $[\text{Cl}^-]$.

TOEPASSING 16.4
vorming van een neerslag voorspellen

Ionenreactie:

$$K = 1/K_S = 5,9 \cdot 10^9 \Rightarrow \text{reactie aflopend!}$$

Beginconcentraties:

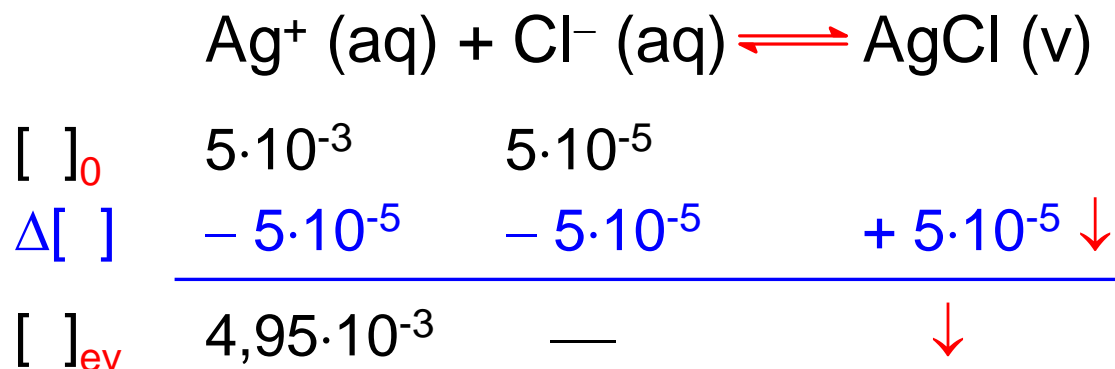
$$[\text{Ag}^+]_0 = 5 \cdot 10^{-3} \text{ mol L}^{-1}$$

$$[\text{Cl}^-]_0 = 5 \cdot 10^{-5} \text{ mol L}^{-1}$$

$$Q_{\text{actueel}} = [\text{Ag}^+]_0 \cdot [\text{Cl}^-]_0 = 2,5 \cdot 10^{-7} > K_S \Rightarrow \text{neerslag!}$$

TOEPASSING 16.4
vorming van een neerslag voorspellen

Reactie aflopend:

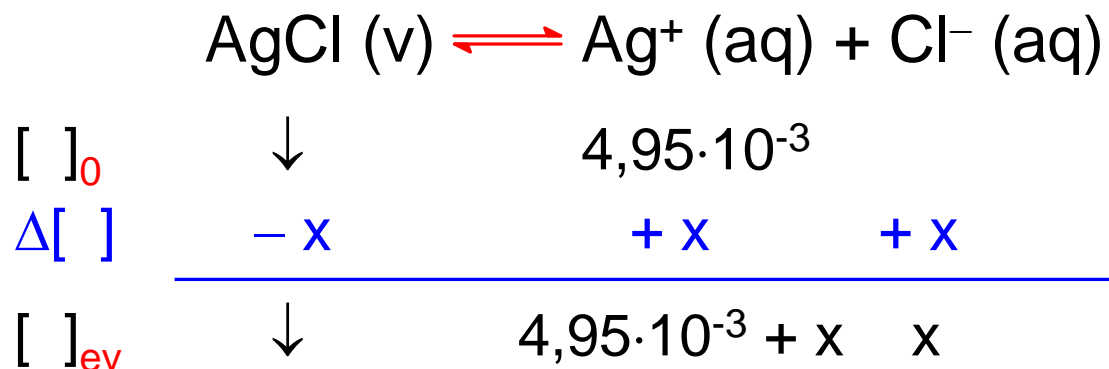

$\Rightarrow$ Bereken $[\text{Cl}^-]_{ev}$ door evenwichtsinstelling vanuit $\text{AgCl} (\text{v})$!

TOEPASSING 16.4
vorming van een neerslag voorspellen

Evenwichtsinstelling:

$$K_S = 1,7 \cdot 10^{-10} = [\text{Ag}^+] \cdot [\text{Cl}^-] = (4,95 \cdot 10^{-3} + \cancel{x}) \cdot x$$

$$\Rightarrow x = [\text{Cl}^-]_{ev} = 3,43 \cdot 10^{-8} \text{ mol L}^{-1}$$

TOEPASSING 16.4
vorming van een neerslag voorspellen

Evenwichtsconcentraties:

$$[\text{Cl}^-]_{\text{ev}} = 3,43 \cdot 10^{-8} \text{ mol L}^{-1}$$

$$[\text{Ag}^+]_{\text{ev}} = 4,95 \cdot 10^{-3} \text{ mol L}^{-1}$$

TOEPASSING 16.4 *vorming van een neerslag voorspellen*

Hoeveelheid neerslag:

$$= 5 \cdot 10^{-5} \text{ "mol L}^{-1}\text{"}$$

$$\Rightarrow \text{in 20 mL: } 1,0 \cdot 10^{-6} \text{ mol AgCl}$$

$$M (\text{AgCl}) = 143,32 \text{ g mol}^{-1}$$

$$\Rightarrow \text{massa AgCl neerslag} = 1,43 \cdot 10^{-4} \text{ g} = 0,143 \text{ mg}$$

Samenvatting:

Na mengen: bereken Q_{actueel}

Vergelijk Q_{actueel} met K_S

Indien $Q_{\text{actueel}} < K_S \Rightarrow$ geen neerslag

$Q_{\text{actueel}} > K_S \Rightarrow$ neerslagvorming tot $Q_{\text{ev}} = K_S$

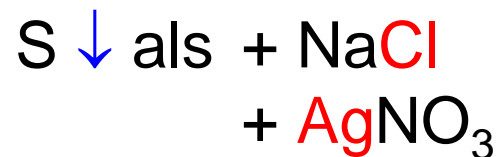
$Q_{\text{actueel}} = K_S \Rightarrow$ juist geen neerslag

Invloed gemeenschappelijk ion op oplosbaarheid S:

Vb. AgCl (v)

$S (\text{AgCl, zuiver aq}) > S' (\text{AgCl, + NaCl, aq})$

Le Châtelier:

TOEPASSING 16.5 *invloed gemeenschappelijk ion*

Bereken de oplosbaarheid van BaSO_4 in een $0,050 \text{ mol L}^{-1}$ oplossing van Na_2SO_4 (aq).

Gegeven: $K_S (\text{BaSO}_4) = 1,5 \cdot 10^{-9}$

TOEPASSING 16.5
invloed gemeenschappelijk ion

Oplossing:

$$K_S (\text{BaSO}_4) = 1,5 \cdot 10^{-9} = [\text{Ba}^{2+}] \cdot [\text{SO}_4^{2-}]$$

$$S = [\text{Ba}^{2+}] = \frac{K_S}{[\text{SO}_4^{2-}]}$$

$$[\text{SO}_4^{2-}] = 0,050 \text{ mol L}^{-1} + \cancel{x \text{ mol L}^{-1}} \quad \text{afkomstig van het BaSO}_4 \text{ (v)}$$

$$\Rightarrow S = \frac{1,5 \cdot 10^{-9}}{0,050} = 3,0 \cdot 10^{-8} \text{ mol L}^{-1}$$

TOEPASSING 16.5 *invloed gemeenschappelijk ion*

Vergelijk:

S (BaSO₄) in zuiver water:

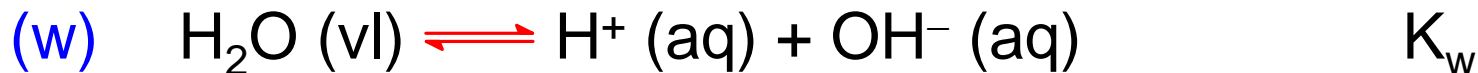
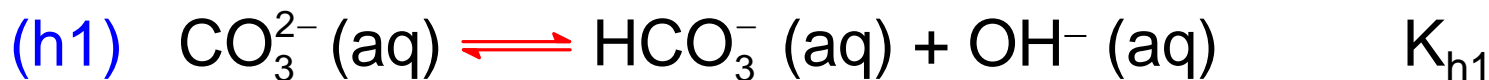
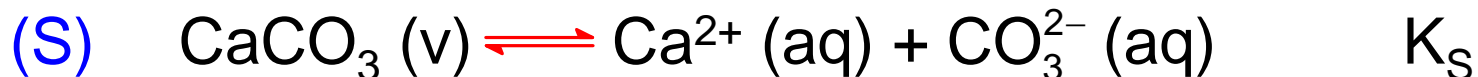
$$S = \sqrt{K_s} = \sqrt{1,5 \cdot 10^{-9}} = 3,9 \cdot 10^{-5} \text{ mol L}^{-1}$$

Invloed zuurtegraad op oplosbaarheid S:

Vb. verzadigde oplossing CaCO_3 (v)

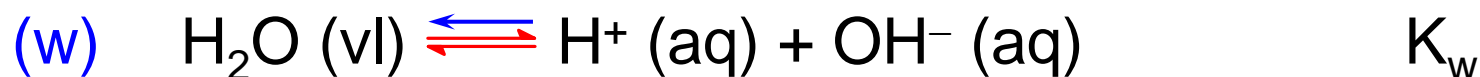
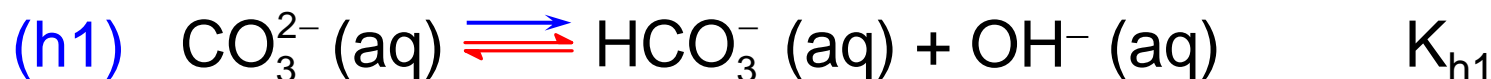
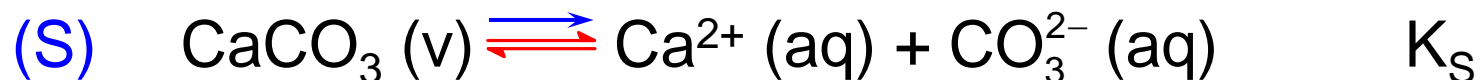
Evenwichten:

Invloed zuurtegraad op oplosbaarheid S:

Vb. verzadigde oplossing CaCO_3 (v)

Evenwichten:

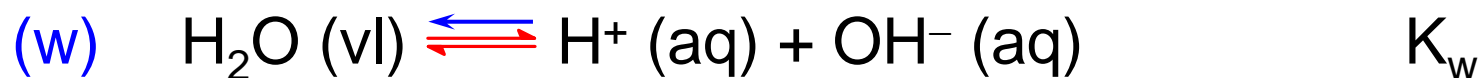
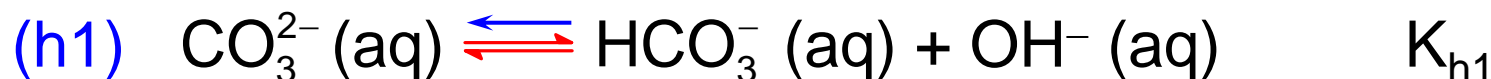
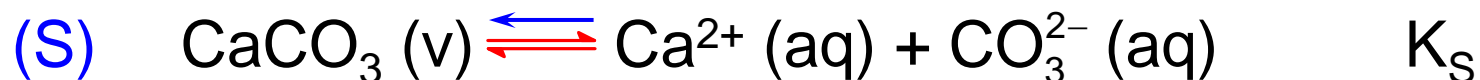
Toevoeging *zuur*: evenwichten verschuiven

S (CaCO_3) *neemt toe* !

Invloed zuurtegraad op oplosbaarheid S:

Vb. verzadigde oplossing CaCO_3 (v)

Evenwichten:

Toevoeging *base*: evenwichten verschuiven

S (CaCO_3) *neemt af!*

Invloed zuurtegraad op oplosbaarheid S :

Vb. verzadigde oplossing CaCO_3 (v)

⇒ Alle evenwichten verschuiven i.f.v. zuurtegraad

$$S(\text{CaCO}_3) = [\text{Ca}^{2+}] = \underbrace{[\text{CO}_3^{2-}] + [\text{HCO}_3^-] + [\text{H}_2\text{CO}_3]}_{f(K_{h1}, K_{h2}, [\text{H}^+])}$$

⇒ Leid uitdrukking af voor $S(\text{CaCO}_3)$

Invloed zuurtegraad op oplosbaarheid S:

Vb. verzadigde oplossing CaCO_3 (v)

$$S(\text{CaCO}_3) = [\text{Ca}^{2+}] = [\text{CO}_3^{2-}] + [\text{HCO}_3^-] + [\text{H}_2\text{CO}_3]$$

$$\text{met } K_{a1} = \frac{[\text{HCO}_3^-] \cdot [\text{H}^+]}{[\text{H}_2\text{CO}_3]} \Rightarrow [\text{H}_2\text{CO}_3] = \frac{[\text{HCO}_3^-] \cdot [\text{H}^+]}{K_{a1}}$$

$$\text{met } K_{a2} = \frac{[\text{CO}_3^{2-}] \cdot [\text{H}^+]}{[\text{HCO}_3^-]} \Rightarrow [\text{HCO}_3^-] = \frac{[\text{CO}_3^{2-}] \cdot [\text{H}^+]}{K_{a2}}$$

$$\Rightarrow [\text{H}_2\text{CO}_3] = \frac{[\text{CO}_3^{2-}] \cdot [\text{H}^+]^2}{K_{a1} \cdot K_{a2}}$$

Invloed zuurtegraad op oplosbaarheid S :

Vb. verzadigde oplossing CaCO_3 (v)

$$S(\text{CaCO}_3) = [\text{Ca}^{2+}] = [\text{CO}_3^{2-}] + [\text{HCO}_3^-] + [\text{H}_2\text{CO}_3]$$

$$\Rightarrow S(\text{CaCO}_3) = [\text{CO}_3^{2-}] + \frac{[\text{CO}_3^{2-}] \cdot [\text{H}^+]}{K_{a2}} + \frac{[\text{CO}_3^{2-}] \cdot [\text{H}^+]^2}{K_{a1} \cdot K_{a2}}$$

$$= [\text{CO}_3^{2-}] \cdot \left(1 + \frac{[\text{H}^+]}{K_{a2}} + \frac{[\text{H}^+]^2}{K_{a1} \cdot K_{a2}} \right)$$

$$= \frac{K_s}{[\text{Ca}^{2+}]} \cdot \left(1 + \frac{[\text{H}^+]}{K_{a2}} + \frac{[\text{H}^+]^2}{K_{a1} \cdot K_{a2}} \right)$$

Invloed zuurtegraad op oplosbaarheid S :

Vb. verzadigde oplossing CaCO_3 (v)

$$\Rightarrow S (\text{CaCO}_3) = [\text{Ca}^{2+}] = \frac{K_s}{[\text{Ca}^{2+}]} \cdot \left(1 + \frac{[\text{H}^+]}{K_{a2}} + \frac{[\text{H}^+]^2}{K_{a1} \cdot K_{a2}} \right)$$

$$\Rightarrow S^2 = [\text{Ca}^{2+}]^2 = K_s \cdot \left(1 + \frac{[\text{H}^+]}{K_{a2}} + \frac{[\text{H}^+]^2}{K_{a1} \cdot K_{a2}} \right)$$

$$\Rightarrow S = [\text{Ca}^{2+}] = \sqrt{K_s \cdot \left(1 + \frac{[\text{H}^+]}{K_{a2}} + \frac{[\text{H}^+]^2}{K_{a1} \cdot K_{a2}} \right)}$$

Invloed zuurtegraad op oplosbaarheid S :

Vb. verzadigde oplossing CaCO_3 (v)

$$\Rightarrow S = [\text{Ca}^{2+}] = \sqrt{K_s \cdot \left(1 + \frac{[\text{H}^+]}{K_{a2}} + \frac{[\text{H}^+]^2}{K_{a1} \cdot K_{a2}} \right)}$$

↑	als $[\text{H}^+]$	↑
↓	als $[\text{H}^+]$	↓

Analoog voor onoplosbare zouten van

(hydrolyseerbare anionen)

TOEPASSING 16.6 *scheiden van kationen*

Een oplossing bevat $0,050 \text{ mol L}^{-1} \text{ Pb}^{2+}$ en $0,050 \text{ mol L}^{-1} \text{ Fe}^{2+}$ bij $\text{pH} = 0,52$.

De oplossing wordt verzadigd met H_2S tot $[\text{H}_2\text{S}] = 0,10 \text{ mol L}^{-1}$.

Voorspel welk kation uit de oplossing wordt neergeslagen.

Gegeven: $K_S (\text{PbS}) = 7 \cdot 10^{-29}$

$K_S (\text{FeS}) = 4 \cdot 10^{-19}$

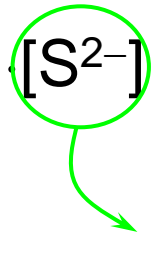
TOEPASSING 16.6 *scheiden van kationen*

Strategie:

Neerslag als $Q_{\text{actueel}} > K_S$

$$Q_{\text{actueel}} = [M^{2+}] \cdot [S^{2-}]$$

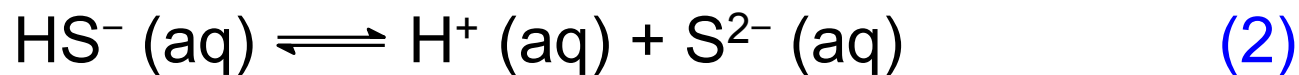
f ([H₂S], [H⁺])

⇒ Leid uitdrukking af voor [S²⁻] en bereken [S²⁻].

TOEPASSING 16.6   *scheiden van kationen*

$$K_{a1} = \frac{[\text{H}^+] \cdot [\text{HS}^-]}{[\text{H}_2\text{S}]} = 8,9 \cdot 10^{-8}$$

$$K_{a2} = \frac{[\text{H}^+] \cdot [\text{S}^{2-}]}{[\text{HS}^-]} = 1,0 \cdot 10^{-14}$$

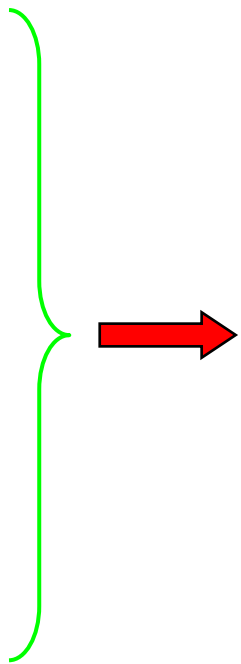
TOEPASSING 16.6 *scheiden van kationen*

Uit (2) volgt:

$$[\text{S}^{2-}] = \frac{K_{a2} \cdot [\text{HS}^-]}{[\text{H}^+]}$$

Uit (1) volgt:

$$[\text{HS}^-] = \frac{K_{a1} \cdot [\text{H}_2\text{S}]}{[\text{H}^+]}$$

$$[\text{S}^{2-}] = \frac{K_{a1} \cdot K_{a2} \cdot [\text{H}_2\text{S}]}{[\text{H}^+]^2}$$

TOEPASSING 16.6   *scheiden van kationen*

$$[S^{2-}] = \frac{K_{a1} \cdot K_{a2} \cdot [H_2S]}{[H^+]^2}$$

$$\text{pH} = 0,52 \Rightarrow [H^+] = 0,30 \text{ mol L}^{-1}$$

$$[H_2S] = 0,10 \text{ mol L}^{-1}$$

$$\Rightarrow [S^{2-}] = \frac{(8,9 \cdot 10^{-8}) \cdot (1,0 \cdot 10^{-14}) \cdot 0,10}{(0,30)^2} = 9,8 \cdot 10^{-22}$$

TOEPASSING 16.6 *scheiden van kationen*

$$1) [S^{2-}] = 9,8 \cdot 10^{-22}$$

$$2) Q_{\text{actueel}} ?$$

$$\begin{aligned} Q_{\text{PbS}} &= [Pb^{2+}] \cdot [S^{2-}] = (0,050) \cdot (9,8 \cdot 10^{-22}) \\ &= 5 \cdot 10^{-23} > K_S (\text{PbS}) = 7 \cdot 10^{-29} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} Q_{\text{FeS}} &= [Fe^{2+}] \cdot [S^{2-}] = (0,050) \cdot (9,8 \cdot 10^{-22}) \\ &= 5 \cdot 10^{-23} < K_S (\text{FeS}) = 4 \cdot 10^{-19} \end{aligned}$$

⇒ PbS slaat neer, Fe²⁺ blijft in oplossing !

16.4 EVENWICHTEN MET COMPLEXE IONEN

Complexe ionen:

- ☞ centraal kation (meestal transitie metaal, lanthanide, actinide, ...)
- ☞ covalent gebonden liganden (neutraal of negatief geladen)

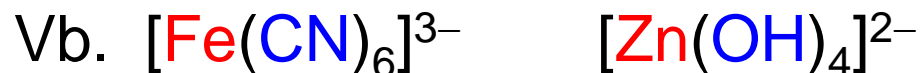

'coördinatiegetal'

Complexe ionen:

- Lewis: zuur-base adduct

- In water: hydratatie

Complexe ionen:

- Voorbeelden:

NH ₃ -complexen:	<i>'ammine'</i>
[Ag(NH ₃) ₂] ⁺	kleurloos
[Cu(NH ₃) ₄] ²⁺	diepblauw
[Ni(NH ₃) ₆] ²⁺	groen / paars

Complexe ionen:

- Voorbeelden:

CN ⁻ -complexen:	<i>'cyano'</i>
[Ag(CN) ₂] ⁻	kleurloos
[Cd(CN) ₄] ²⁻	kleurloos
[Fe(CN) ₆] ³⁻	geel

Complexe ionen:

- Voorbeelden:

OH⁻-complexen: *'hydroxo'*

[Zn(OH)₄]²⁻ kleurloos

[Al(OH)₄]⁻ kleurloos

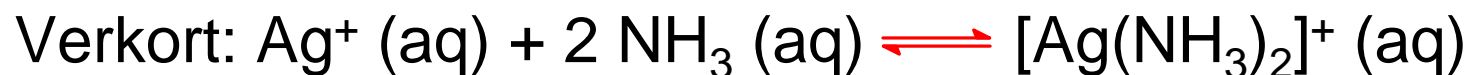
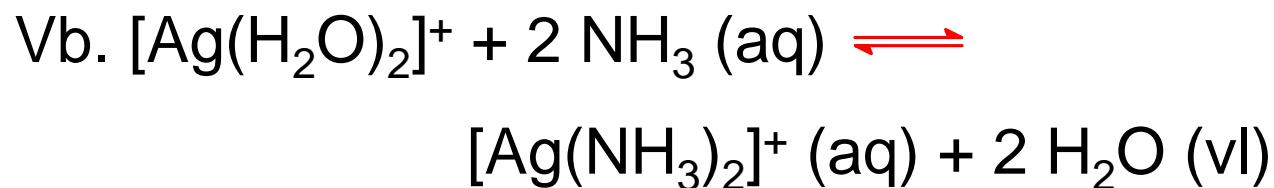
H₂O-complexen *'aqua'*

in feite alle Mⁿ⁺ (aq) ionen

+ vele andere liganden: S₂O₃²⁻, EDTA⁴⁻, ...

Complexvorming:

Substitutie = enkelvoudige uitwisselingsreactie

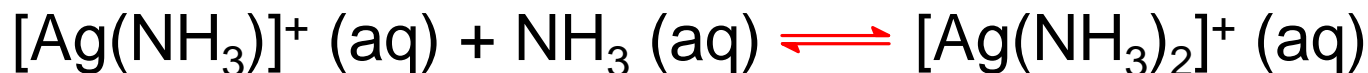

Complexvorming:

Stapsgewijze complexvorming:

$$K_1 = \frac{[\text{Ag}(\text{NH}_3)]^+}{[\text{Ag}^+] \cdot [\text{NH}_3]} \quad \text{'stabiliteits-constante'}$$

$$K_2 = \frac{[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]^+}{[[\text{Ag}(\text{NH}_3)]^+] \cdot [\text{NH}_3]} \quad \text{'stabiliteits-constante'}$$

Complexvorming:

Globale complexvormingsreactie:

$$\beta_2 = K_1 \cdot K_2 = \frac{[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]^+}{[\text{Ag}^+] \cdot [\text{NH}_3]^2} = 1,7 \cdot 10^7 \gg 1$$

globale stabiliteitsconstante

TOEPASSING 16.7

Bereken de evenwichtsconcentratie aan Zn^{2+} ionen wanneer 50 mL van een $2,0 \cdot 10^{-3} \text{ mol L}^{-1}$ oplossing van $\text{Zn}^{2+} (\text{aq})$ gemengd wordt met 25 mL van een $0,15 \text{ mol L}^{-1}$ $\text{NH}_3 (\text{aq})$ oplossing.

Gegeven: β_4 van $[\text{Zn}(\text{NH}_3)_4]^{2+} = 7,8 \cdot 10^8$

TOEPASSING 16.7

Strategie:

Bereken startconcentraties ($V_{\text{tot}} = 75 \text{ mL}$)

$\text{Zn}^{2+} (\text{aq}): c = 1,33 \cdot 10^{-3} \text{ mol L}^{-1}$

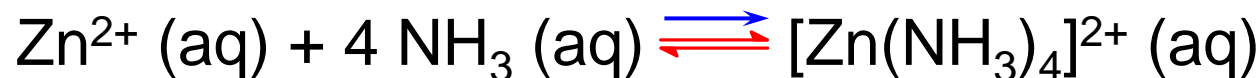
$\text{NH}_3 (\text{aq}): c = 5 \cdot 10^{-2} \text{ mol L}^{-1}$

TOEPASSING 16.7

Strategie:

$\beta_4 \gg 1 \Rightarrow$ reactie aflopend !

$[ ]_0$	$1,33 \cdot 10^{-3}$	$5 \cdot 10^{-2}$	
$\Delta [ ]$	$-1,33 \cdot 10^{-3}$	$-4 \times 1,33 \cdot 10^{-3}$	$+1,33 \cdot 10^{-3}$
$[ ]_{\text{ev}}$	—	$4,468 \cdot 10^{-2}$	$1,33 \cdot 10^{-3}$

$\Rightarrow$ Evenwichtsinstelling vanuit $[\text{Zn}(\text{NH}_3)_4]^{2+}$

TOEPASSING 16.7

Oplossing:

Evenwichtsinstelling vanuit $[\text{Zn}(\text{NH}_3)_4]^{2+}$:

$[ ]_0$	$1,33 \cdot 10^{-3}$		$4,468 \cdot 10^{-2}$
$\Delta[ ]$	$-x$	$+x$	$+4x$
$[ ]_{\text{ev}}$	$1,33 \cdot 10^{-3} - x$	x	$4,468 \cdot 10^{-2} + 4x$

$$K = \frac{1}{\beta_4} = \frac{1}{7,8 \cdot 10^8} = 1,28 \cdot 10^{-9} = \frac{[\text{Zn}^{2+}] \cdot [\text{NH}_3]^4}{[[\text{Zn}(\text{NH}_3)_4]^{2+}]}$$

TOEPASSING 16.7

Oplossing:

$[ ]_0$	$1,33 \cdot 10^{-3}$		$4,468 \cdot 10^{-2}$
$\Delta[ ]$	$-x$	$+x$	$+4x$
$[ ]_{\text{ev}}$	$1,33 \cdot 10^{-3} - x$	x	$4,468 \cdot 10^{-2} + 4x$

$$K = 1,28 \cdot 10^{-9} = \frac{[\text{Zn}^{2+}] \cdot [\text{NH}_3]^4}{[\text{Zn}(\text{NH}_3)_4]^{2+}} = \frac{x \cdot (4,468 \cdot 10^{-2} + \cancel{4x})^4}{(1,33 \cdot 10^{-3} - \cancel{x})}$$

$$\Rightarrow x = 4,2 \cdot 10^{-7} \text{ mol L}^{-1}$$

TOEPASSING 16.7

Resultaat:

$$[\text{Zn}^{2+}]_{\text{finaal}} = 4,2 \cdot 10^{-7} \text{ mol L}^{-1}$$

$$[\text{NH}_3]_{\text{finaal}} = 4,468 \cdot 10^{-2} \text{ mol L}^{-1}$$

$$[[\text{Zn}(\text{NH}_3)_4]^{2+}]_{\text{finaal}} = 1,33 \cdot 10^{-3} \text{ mol L}^{-1}$$

Complexvorming verhoogt de oplosbaarheid:

Vb. $\text{AgCl (v)} + \text{NH}_3 \text{ (aq)}$

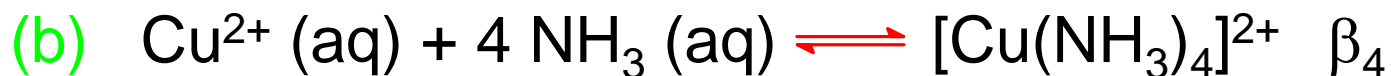
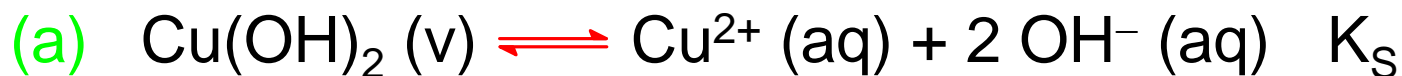
Le Châtelier: $+ \text{NH}_3 : (b) \xrightarrow{\text{blue}} \rightleftharpoons (a) \xrightarrow{\text{blue}}$
 $\rightleftharpoons S (\text{AgCl}) \uparrow$

$$K_S = 1,7 \cdot 10^{-10}$$

$$\beta_2 = 1,7 \cdot 10^7$$

Complexvorming verhoogt de oplosbaarheid:

Vb. $\text{Cu(OH)}_2 (\text{v}) + \text{NH}_3 (\text{aq})$

Le Châtelier: $+ \text{NH}_3 : (b) \longrightarrow \Rightarrow (a) \longrightarrow$
 $\Rightarrow S (\text{Cu(OH)}_2) \uparrow$

TOEPASSING 16.8

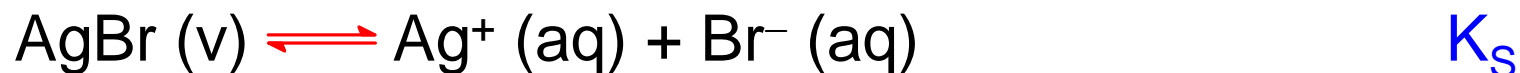
Bereken de oplosbaarheid van AgBr (v) in een 1,0 mol L⁻¹ oplossing van Na₂S₂O₃ (aq).

Gegeven: K_S (AgBr) = $5,0 \cdot 10^{-13}$

β_2 van $[\text{Ag}(\text{S}_2\text{O}_3)_2]^{3-}$ = $4,7 \cdot 10^{13}$

TOEPASSING 16.8

Evenwichten:

Globaal:

$$K = K_S \cdot \beta_2 = \frac{[[\text{Ag}(\text{S}_2\text{O}_3)_2]^{3-}] \cdot [\text{Br}^-]}{[\text{S}_2\text{O}_3^{2-}]^2} = 23,5$$

TOEPASSING 16.8

$[ ]_0$	↓	1,0	—	—
$\Delta[ ]$	- x	- 2x	+ x	+ x
$[ ]_{ev}$	↓	1,0 - 2x	x	x

$$K = \frac{[\text{Ag}(\text{S}_2\text{O}_3)_2]^{3-} \cdot [\text{Br}^-]}{[\text{S}_2\text{O}_3^{2-}]^2} = \frac{x^2}{(1,0 - 2x)^2} = 23,5$$

$$\Rightarrow \frac{x}{1,0 - 2x} = \sqrt{23,5} \quad \Rightarrow \quad x = 0,453 \text{ mol L}^{-1}$$

TOEPASSING 16.8

Resultaat:

$$x = [[\text{Ag}(\text{S}_2\text{O}_3)_2]^{3-}] = [\text{Br}^-] = S(\text{AgBr}) = 0,453 \text{ mol L}^{-1}$$

Dus:

per L kan 0,453 mol AgBr (v) opgelost worden in
1,0 mol L⁻¹ Na₂S₂O₃ (aq).

$$M(\text{AgBr}) = 187,77 \text{ g mol}^{-1} \Rightarrow 0,453 \text{ mol} \propto 85 \text{ g} !$$

TOEPASSING 16.8

[Ag⁺] te berekenen vanuit K_S (AgBr)

of vanuit β_2 van [Ag(S₂O₃)₂]³⁻

Vanuit K_S :

$$[\text{Ag}^+] = \frac{K_S}{[\text{Br}^-]} = \frac{5,0 \cdot 10^{-13}}{0,453} = 1,1 \cdot 10^{-12} \text{ mol L}^{-1}$$

TOEPASSING 16.8

[Ag⁺] te berekenen vanuit K_S (AgBr)

of vanuit β_2 van [Ag(S₂O₃)₂]³⁻

Vanuit β_2 :

$$\begin{aligned}
 [\text{Ag}^+] &= \frac{[\text{Ag}(\text{S}_2\text{O}_3)_2]^{3-}}{\beta_2 \cdot [\text{S}_2\text{O}_3^{2-}]^2} = \frac{0,453}{(4,7 \cdot 10^{13}) \cdot (0,093)^2} \\
 &= 1,1 \cdot 10^{-12} \text{ mol L}^{-1}
 \end{aligned}$$

Complexe amfotere hydroxides

- Hydroxiden:

- ☞ weinig oplosbaar

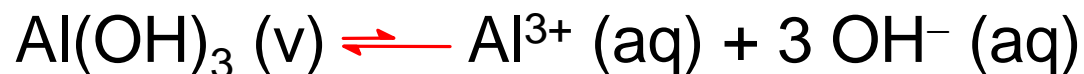
- Vb. $\text{Cu}(\text{OH})_2$, $\text{Fe}(\text{OH})_3$, ...

- Uitz.:** NaOH , KOH , $\text{Sr}(\text{OH})_2$, $\text{Ba}(\text{OH})_2$, ...

- Amfotere hydroxiden:

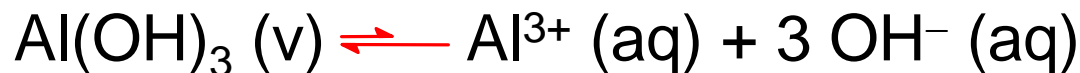
- ☞ oplosbaar door *complexvorming*
in **basisch milieu**

- Vb. $\text{Al}(\text{OH})_3$ weinig oplosbaar

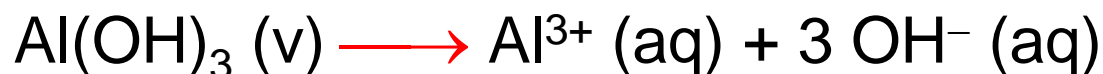

Complexe amfotere hydroxides

Vb. $\text{Al}(\text{OH})_3$ weinig oplosbaar

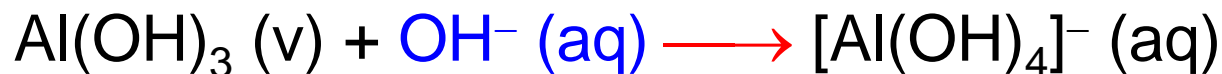

+ sterk zuur:

lost op!

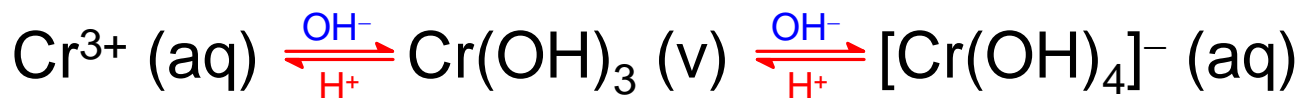
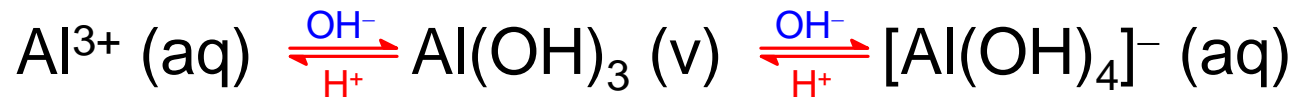
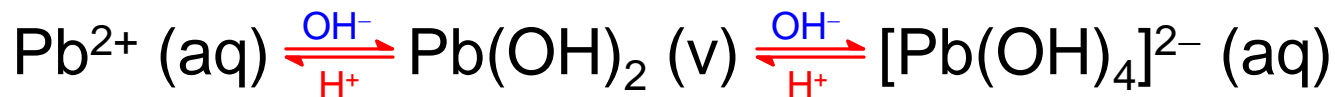
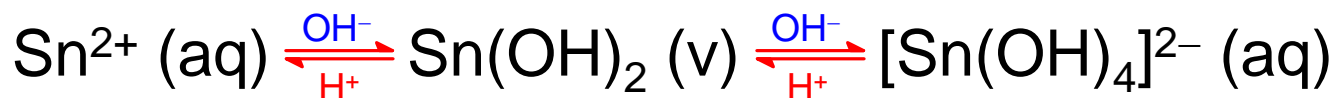
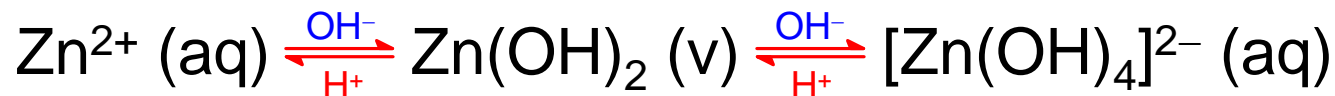
+ sterke base:

lost op!

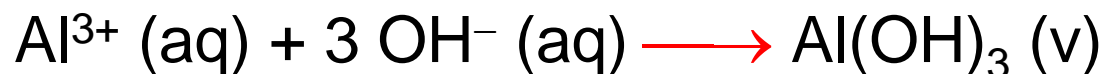
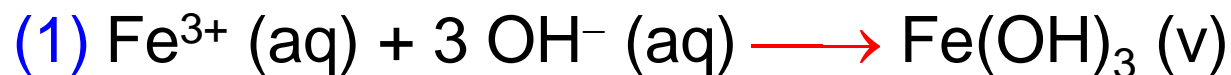
Complexe amfotere hydroxides

Voorbeelden:

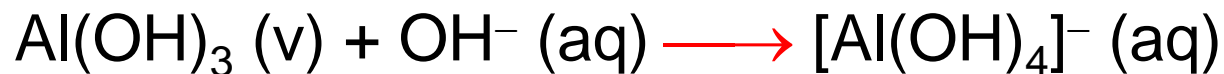

TOEPASSING

Gegeven een waterige oplossing die Fe^{3+} -ionen en Al^{3+} -ionen bevat. Men voegt stapsgewijs NaOH (aq) toe.

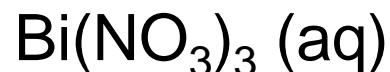
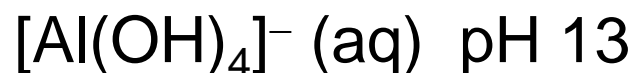
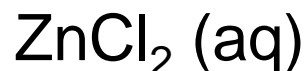
(2) Overmaat NaOH (aq) :

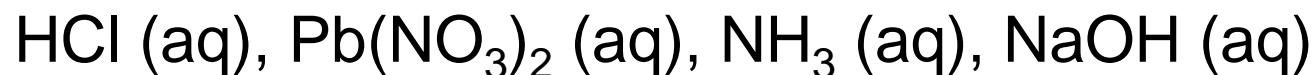

OEFENING

Je krijgt volgende drie oplossingen (zonder label):

en volgende testreagentia:

Hoe ga je de drie oplossingen kunnen identificeren?

OEFENING

	+ HCl (aq)	+ Pb(NO ₃) ₂ (aq)	+ NH ₃ (aq)	+ NaOH (aq)
ZnCl ₂ (aq)				
[Al(OH) ₄] ⁻ (aq)				
Bi(NO ₃) ₃ (aq)				

OEFENING

	+ HCl (aq)	+ Pb(NO ₃) ₂ (aq)	+ NH ₃ (aq)	+ NaOH (aq)
ZnCl ₂ (aq)	opl.			
[Al(OH) ₄] ⁻ (aq)	↓, opl.			
Bi(NO ₃) ₃ (aq)	opl.			

OEFENING

	+ HCl (aq)	+ Pb(NO ₃) ₂ (aq)	+ NH ₃ (aq)	+ NaOH (aq)
ZnCl ₂ (aq)	opl.	↓		
[Al(OH) ₄] ⁻ (aq)	↓, opl.	opl.		
Bi(NO ₃) ₃ (aq)	opl.	opl.		

OEFENING

	+ HCl (aq)	+ Pb(NO ₃) ₂ (aq)	+ NH ₃ (aq)	+ NaOH (aq)
ZnCl ₂ (aq)	opl.	↓	↓, opl.	
[Al(OH) ₄] ⁻ (aq)	↓, opl.	opl.	opl.	
Bi(NO ₃) ₃ (aq)	opl.	opl.	↓	

OEFENING

	+ HCl (aq)	+ Pb(NO ₃) ₂ (aq)	+ NH ₃ (aq)	+ NaOH (aq)
ZnCl ₂ (aq)	opl.	↓	↓, opl.	↓, opl.
[Al(OH) ₄] ⁻ (aq)	↓, opl.	opl.	opl.	opl.
Bi(NO ₃) ₃ (aq)	opl.	opl.	↓	↓

OEFENING

Resultaat:

- (1) + $\text{Pb}(\text{NO}_3)_2$ (aq) $\Rightarrow$ identificatie ZnCl_2 (aq)
- (2) + NaOH (aq) $\Rightarrow$ identificatie $\text{Bi}(\text{NO}_3)_3$ (aq)
(of + NH_3 (aq))
- (3) $[\text{Al}(\text{OH})_4]^-$ (aq) blijft in oplossing
(of identificatie via HCl (aq)).

Einde HOOFDSTUK 16